

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОЛОГІЇ ТА МАСОВИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

До захисту допустити:
Зав. кафедри
«__» _____ 2020р.

Кваліфікаційна робота

за освітнім ступенем «Магістр» на тему:

**Використання нетрадиційних технік в зображувальній діяльності дітей
п'ятого року життя.**

студентки факультету філології та
масових комунікацій
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
освітнього ступеня «Магістр»
Латишевої Крістини Геннадіївни

Науковий керівник:

Щербакова Катерина Йосипівна
кандидат педагогічних наук, професор
кафедри дошкільної освіти

Рецензент: доктор педагогічних наук,
професор Мельтопольського
державного педагогічного університету
ім. Б.Хмельницького **Ляпунова В.А.**

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____
Секретар ЕК _____
«__» _____ 2020 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. РОЗВИТОК ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ П'ЯТОГО РОКУ ЖИТТЯ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	9
1.1. Зображувальна діяльність дітей, як засіб розвитку творчості	9
1.2. Впровадження нетрадиційних технік в зображувальну діяльність дітей п'ятого року життя.....	29
Висновки до розділу I.....	46
РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ П'ЯТОГО РОКУ ЖИТТЯ.....	50
2.1. Вивчення рівня зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя.....	50
2.2. Експериментальна модель розвитку зображувальної діяльності у дітей п'ятого року життя з використанням нетрадиційних технік	63
2.3. Динаміка розвитку зображувальної у дітей п'ятого року життя.....	76
Висновки до розділу II.....	79
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85
ДОДАТКИ	

Вступ.

Актуальність проблеми. В педагогіці існують два тотожні поняття «зображувальна діяльність» та «зображувальна діяльність». Назва «зображувальна діяльність» розкриває саму сутність терміна, зображення як засобу дії, як діяльності, в процесі якої дитина малює, ліпить, вирізає та клеїть. Ці два поняття об'єднує кінцевий продукт, який отримується в процесі діяльності – малюнок, виріб, аплікація, витинанка тощо (Н. Ветлугіна, О. Дронова, Є. Ігнат'єв, Т. Казакова, Т. Комарова, В. Котляр, В. Мухіна, Н. Сакуліна та ін.) [4].

Зображувальна діяльність дошкільників це таке соціальне та педагогічне явище, яке формує творчу особистість дитини та забезпечує розвиток її самосвідомості, а також надає можливості для самореалізації з забезпеченням формування позитивної стійкої взаємодії у співтворчості з оточуючими дітьми, чи дорослими [22].

Під час зображувальної діяльності в дітей відбувається розвиток творчості та творчих здібностей. У процесі створення виробу в дитини формуються спостережливість, естетичне сприйняття, художній смак, відбувається всебічний розвиток дитини. Організація художньої діяльності дошкільників є одним із засобів розвитку індивідуальних потенційних можливостей кожної дитини, формування творчих здібностей та їх активності.

Організація зображувальної діяльності має на меті розвиток творчих здібностей дітей та вирішує завдання з формування у дітей алгоритму діяльності, розвиток основних психічних процесів, задоволення потреби дитини в продуктивній творчій проектній діяльності, формування і удосконалювання технічних умінь і навичок, розвиток здібностей застосування різних засобів виразності, дизайну продукту, а також розвиток емоційної сфери [59].

Відомі психологи і педагоги (Н. Ветлугіна, Л. Виготський, В. Давидов, О. Запорожець, В.Інжестойкова, В.Котляр, Г.Підкурмана, Н. Сакуліна, Є.

Фльоріна та ін) довели, що творчі можливості дітей виявляються вже у дошкільному віці, а їхній розвиток відбувається під час оволодіння суспільно виробленими засобами діяльності у процесі спеціально організованого навчання. Саме творчість є постійним супутником дитячого розвитку [21; 31].

В віці п'яти років в дитини вже сформульовані базові поняття про творчість, вона має сформульовані вміння та навички для її розвитку.

Проблема розвитку творчої особистості ніколи не втрачала актуальності. Її досліджували такі філософи, педагоги, психологи як Б. Ананьєв, В. Андрєєва, М. Бердяєв, В. Кан-Калік, О. Леонт'єв, Б. Ломов, С. Рубінштейн, О. Савченко. Здібності творчої особистості вивчались Л. Виготським, В. Дружиніним, В. Кліменком та ін. Сутність творчості як специфічного виду діяльності розглядалася В. Давидовим, М. Валлахом, Дж. Гілфордом, Л. Коганом, О. Матюшкіним, Я.Пономарьовим та ін. Формування творчої особистості дітей на різних етапах їх навчання вивчали І. Волкова, В. Козленко, М. Лещенко, О. Савченко, С. Сисоєва, Л. Хомич та ін.

Базовий компонент дошкільної освіти передбачає перехід дошкільної освіти до креативних технологій виховання і навчання, модернізацію змісту дошкільної освіти шляхом забезпечення різнобічного розвитку дітей дошкільного віку відповідно до їхніх задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, вікових особливостей, культурних потреб. Ми вважаємо, що нетрадиційні техніки малювання є інноваційними в зображувальній діяльності та можуть виступати засобом розвитку зображувальної діяльності дітей.

Нетрадиційні техніки малювання – це процес створення нового виробу мистецтва, за допомогою нетрадиційних засобів, способу нанесення чи матеріалу. Одним із завдань нетрадиційних технік є формування у дошкільників емоційно-оцінювального ставлення до творчих проявів. Тобто використання різноманітних нетрадиційних технік допомагає дитині не

тільки отримати нову роботу, але й позитивні емоції від її створення та кінцевого результату.

Таким чином, можна дійти до висновку, що розвиток зображувальної діяльності дітей несе в собі дуже важливе значення для їх всебічного розвитку. Нетрадиційні техніки, на даний час, стають невід'ємним компонентом творчого розвитку дитини, тому їх використання є актуальним у наш час.

Недостатність теоретичної та методичної бази розвитку зображувальної діяльності дітей за допомогою нетрадиційних технік малювання, була сформована тема дослідження: **«Використання нетрадиційних технік в зображувальній діяльності дітей п'ятого року життя».**

Об'єкт: розвиток зображувальної діяльності у дітей п'ятого року життя.

Предмет: нетрадиційні техніки малювання як засіб розвитку зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя.

Мета: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити в закладі дошкільної освіти методики роботи з розвитку зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя за допомогою нетрадиційних технік зображувальної діяльності.

На початку дослідження, ми виходили з припущення про те, що розвиток зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя буде більш ефективним якщо:

- використовувати нетрадиційні техніки як головне джерело розвитку зображувальної діяльності дітей дошкільників;
- створювати емоційно-позитивний досвід у відношенні дітей до їх роботи;
- забезпечувати керівництво образотворчою діяльністю педагогами та адекватно реагувати на результати їх роботи.

На основі цих припущень, були сформульовані **завдання дослідження:**

- 1) визначити стан проблеми розвитку зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя;
- 2) визначити показники та рівні сформованості зображувальної діяльності дітей 5 року життя та володіння ними нетрадиційними техніками;
- 3) розробити модель розвитку зображувальної діяльності дітей завдяки впровадженні у освітній процес нетрадиційних технік малювання;
- 4) визначити динаміку розвитку зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя.

Методи дослідження:

- *теоретичні:* аналіз психолого-педагогічної літератури з проблем розвитку зображувальної діяльності дошкільників; узагальнення досвіду роботи колективу щодо проведення занять з використанням нетрадиційних технік зображувальної діяльності.

- *емпіричні методи:* бесіди з дітьми про їх образотворчу діяльність, творчість та нетрадиційні техніки малювання; спостереження за поведінкою дітей в процесі зображувальної діяльності; анкетування батьків, вихователів; вивчення документації дошкільних навчальних закладів; педагогічний експеримент.

- *методи математичної статистики:* кількісна та якісна обробка результатів педагогічного дослідження.

Дослідження відбувалося в декілька етапів.

На *першому* етапі дослідження (вересень-грудень 2019 року) була вивчена психолого-педагогічна література за темою, визначені об'єкт, предмет, мета, завдання та припущення дослідження. Було виявлено, що тема використання нетрадиційних технік малювання в зображувальній діяльності дітей є актуальною. Зроблено висновок: методичне забезпечення цього процесу на рівні дошкільного дитинства потребує подальшого дослідження.

На *другому* етапі дослідження (червень 2020 року) здійснено констатувальний експеримент, на якому було проведено бесіди з дітьми та вихователями стосовно проблем розвитку зображувальної діяльності в дітей п'ятого року життя, проведені методики для визначення рівня розвитку зображувальної діяльності в дітей. Була розроблена експериментальна програма формувального експерименту.

Третій етап (липень-жовтень 2020 року) присвячений формувальному експерименту. На цьому етапі було впроваджено систему нетрадиційних технік зображувальної діяльності в освітній процес ЗДО.

На *четвертому* етапі (листопад 2020 року) був проведений контрольний експеримент, літературно та статистично оброблено, теоретично узагальнено результати проведеного дослідження.

Методологічну та теоретичну базу складає філософське розуміння зображувальної діяльності, основні положення законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», наукові праці з проблем розвитку зображувальної діяльності та використання нетрадиційних технік.

Науковою новизною дослідження є розроблення моделі розвитку зображувальної діяльності дітей, вивчено вплив використання нетрадиційних технік на цю діяльність.

Практичне значення дослідження складає експериментальна розробка та використання нетрадиційних технік у освітньому процесі дошкільного навчального закладу в контексті розвитку зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя.

Магістерська складається з вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

Базою дослідження стали групи середнього дошкільного віку №11 та №12 закладу дошкільної освіти №150 «Родзинка» м. Маріуполя.

Публікації за темою:

1. ONLINE – Марафон Студентської творчості «Математика +», у номінації «Майстер-клас з виготовлення дидактичного посібника». – Дидактичний посібник «Творча галявина».
2. Всеукраїнська Інтернет-конференція викладачів, студентів, аспірантів та молодих вчених «Еволюційні процеси в галузі дошкільної освіти: інноватика, досягнення, перспективний досвід», 27.11.2020 – тези «Використання нетрадиційних технік в зображувальній діяльності дошкільників».
3. Всеукраїнський науковий онлайн-форум «Якість професійної підготовки сучасного педагога: український та європейський виміри», 27.05.2020 / стендова доповідь «Підготовка майбутнього вихователя до проведення занять з образотворчого мистецтва з використанням нетрадиційних технік малювання».
4. Дебют: збірник тез доповідей студентів факультету філології та масових комунікацій за результатами участі в Декаді студентської науки – 2020 / за заг. ред. д. політ. н., проф. К.В. Балабанова, д. е. н., проф. О.В. Булатової./ Використання нетрадиційних технік у зображувальній діяльності дітей 5-го року життя. – Маріуполь, 2020. – 123-125 с.

РОЗДІЛ І. РОЗВИТОК ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ П'ЯТОГО РОКУ ЖИТТЯ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.

1.1. Зображувальна діяльність, як засіб розвитку творчості у дітей.

Відомі психологи та педагоги (Н. О. Ветлугіна, Л. С. Виготський, В. В. Давидов, О. В. Запорожець, В. Т. Кудрявцев, О. І. Кульчицька, М. М. Поддяков, Є. В. Суботський та ін.) розглядали образотворчу діяльність дітей дошкільного віку як засіб розвитку спостережливості, пам'яті, уваги, естетичних почуттів [46].

В педагогіці та психології багато вчених розглядають дитячий малюнок та закономірності розвитку зображувальної діяльності, та присвячують свої праці дослідженню малювання дітей дошкільного віку.

Відомий фізіолог В. Бехтерев в своїй книзі «Первісна еволюція дитячого малюнка в об'єктивному вивченні» розповідає про ранній дитячий малюнок та спирається на характер штрихів при малюванні пов'язуючи їх з прагненням дітей до відтворення навколишньої діяльності [31].

З іншого боку постає Ф. Шміт, який займається розгляданням закономірностей розвитку дитячого малюнку та стверджує, що дитина зображує не навколишню дійсність, а образи своєї фантазії [31].

Також, відомий педагог Є. Фльоріна розглядає образотворчу діяльність, як діяльність яка не керується педагогом та стверджує, що для цієї діяльності необхідно створювати спеціальні умови та дитину навчати малюванню [31].

Н. Сакуліна в своїх дослідженнях наголошує на тому, що дитяча зображувальна діяльність спирається на зорове сприймання та на цій основі створюється уявлення про навколишній світ [31].

Малювання, як діяльність, забезпечує психологічний розвиток та впливає на збагачення та перебудову багатьох психічних процесів і утворень.

Важливим поняттям в дослідженні зображувальної діяльності є – готовність дитини до неї. По перше готовність – це багатокомпонентне

утворення, яке надає змогу успішно вирішувати запропоновані завдання стосовно діяльності, в нашому випадку, образотворчій діяльності.

Готовність дитини до зображувальної діяльності має свої компоненти, серед яких виділені мотив, мета та дії [31].

Мотив спонукає дитину до оволодіння образотворчою діяльністю, метою якої є потреба пізнати навколишній світ та відобразити його, тобто розповісти про свої враження у вигляді малюнку.

До видів зображувальної діяльності в закладах дошкільної освіти відносять малювання, ліплення, аплікацію та конструювання, які взаємопов'язані між собою, а цей зв'язок простежується у виражальних засобах, а саме формі, лініях та об'ємі, які використовують про створенні продукту.

Малювання – це графічно-живописний засіб зображення предметів і явищ, основою якого є колорит, форма, композиція. За допомогою спостереження за предметом діти навчаються передавати в малюнку його характерні властивості, створювати художній образ, відобразити сюжет; засвоювати деякі елементи візерунка (в декоративному малюванні), поступово набуваючи первинні навички техніки малювання.

Ліплення – це пластичне, об'ємне зображення предметів. За допомогою цього виду зображувальної діяльності діти повинні вміти передавати форму предметів, фігур, тварин, птахів, людини; використовувати матеріал (глина, пластилін та інші), який дозволяє змінювати зовнішній вигляд персонажів, їх рухи, пози, досягаючи необхідної виразності.

Аплікація – це декоративно-силуетний спосіб зображувальної діяльності. Діти вчаться вирізати з паперу різні силуети, візерунки, орнаменти, наклеювати їх на кольорове тло, створюючи повну гармонію. За допомогою цього відбувається розвиток координації рухів рук, самоконтроль, та за допомогою роботи з папером, ножицями, клеєм набуваються технічні навички.

Конструювання – це продуктивна діяльність, в процесі якої створюються різноманітні іграшки з різних матеріалів або споруди з будівельних матеріалів та конструкторів. Створюючи будь – яку конструкцію, слід обмірковувати задум, виконати ескіз у вигляді малюнка на папері, вирішувати оформлення предмета не лише у відношенні форми, додаткових деталей, але й кольору – це є загальним у конструюванні із образотворчою діяльністю. Створення робіт у конструюванні з різних матеріалів більш ніж малювання, ліплення та аплікація пов'язано з грою. Гра супроводжує процес конструювання, а зроблені вироби діти завжди можуть використовувати в іграх [14].

Дитячий малюнок можна визначити як засіб дитини до пізнання, він відкриває шлях до діалогу дитини з оточуючими. Завдяки малюнку дитина передає свої відчуття та своє розуміння оточуючого.

Існують стадії розвитку дитячого малюнку, серед яких є: [47]

1) позбавлення смислу штрихів. Дитина лише відтворює дії дорослого;
2) безформність зображень (початок 3-го року життя). Дитина вже прагне виразити на папері певний образ, однак їй не вистачає творчих сил;

3) "схематичність зображення" (4-5-й рік життя). У ній виокремлюють етапи, які залежать від наповнення примітивних схем суттєвим змістом. Тобто дитина зображує предмети спрощено та поступово ускладнює їх новими елементами (наприклад, спершу малює людину спрощено, з двох частин (голови і опори), та поступово він включає в малюнок нові частини людської фігури, насамперед тулуб і руки);

4) правдоподібність зображень, для якої характерні поступова відмова дитини від схеми, перші спроби відтворити справжній вигляд предметів. Особливістю на цьому етапі залишаються все такі ж як і раніше, контурність предметів, які є непропорційними та прозорими. Однак у цих малюнках уже помітна перспектива. Отримуючи настанови дорослих про способи вдосконалення малюнка, вона виходить на новий рівень зображувальної діяльності;

5) точність зображень. Зображені дитиною елементи на малюнках може впізнати й той хто розглядає її, тобто зображення є зрозумілим та не потребує додаткового обговорення для виявлення того, що намальовано.

Щодо змісту малюнків, то діти зображують те, що їм пропонують дорослі. Це є щось звичайне та повсякденне: стрічки, доріжки, сонечко, кульку, бублик, квіточку, ялинку тощо.

Тільки після 5 років дитина підтримкою дорослого долає звичні шаблони і малює все, що її цікавить. Вона починає малювати предмети, сюжетні картинки, виявляє готовність ілюструвати книжки і події свого життя.

В віці 5-6 років діти малюють особливо багато, а змістом їх малюнків стає все, що може відбуватися на землі: у повітрі, на суші і в морі.

У дошкільному віці діти зорієнтовані на зображення об'єктивного світу, а також звертають увагу на фантастичних героїв та персонажів улюблених мультфільмів. Після 6-річного віку в дітей відбувається послаблення зображення улюблених героїв фантастичного світу, але роботи які вони створюють насичені та змістовні.

У педагогічній практиці спостерігається, що малюнки не всіх 5-6-річних дітей набувають різноманітності за темами і сюжетами. Дивлячись з власної педагогічної практики та опрацьованих досліджень, зустрічаються діти, в яких не розвивається пізнавальний інтерес до навколишнього світу, вони зациклюються на вузькому колі тем: малюють лише людей, будинки, квіти і дерева. Як правило, це є наслідком недостатнього загального розвитку дитини, необґрунтованого використання ними стереотипних графічних елементів.

В підручнику з Р. Павелків «Розвиток зображувальної діяльності у дошкільному віці» [47] виділенні чинники, які впливають на тематику дитячих малюнків:

а) належність дитини до певної статі, ступінь її сензитивності до статевих відмінностей. Загальна спрямованість на ідентифікацію зі своєю

статтю надає певного змісту дитячим малюнкам: хлопчики особливо чутливі до чоловічих ролей, малюють будівництво, міста, кораблі у морі, автомобілі, що мчать по дорозі, війни, бійки. Дівчатка, чутливі до жіночих ролей, малюють принцес, квіти, сади, різноманітні орнаменти, дружбу, матусь, які гуляють з доньками;

б) важливі суспільні події, національні традиції, культурні особливості країни. Такі малюнки є результатом образотворчих старань 5-річних і старших дітей;

в) територіальне проживання дитини. Малюнки міських і сільських дітей часто різняться за змістом, що зумовлено передусім ставленням дорослих до місця проживання.

Улюбленим об'єктом малюнків є рідні дитини і вона сама. Якщо дитина малює сім'ю, то представляє всіх своїх родичів. Вона приділяє більше уваги на тих, кого вона особливо любить, тобто зображує їх ретельніше та детальніше, а інших – схематично.

У таких малюнках можуть бути зображені бажані, але реально не існуючі родичі: маленькі братики і сестрички, тато або мама. Діти можуть намалювати й сюжетні картини пов'язані з сім'єю, це ті сцени з сімейного життя, що їх хвилюють.

Також, діти малюють автопортрети та відображують на них те, що хочуть бачити в себе: зображений на портреті одягнений у бажаний одяг, знаходиться у бажаному місці, у бажаних обставинах – тобто відображають позитивне ставлення до себе.

Якщо на малюнках дитини відображаються важкі ситуації повсякденного життя або свої страшні сни, це є свідченням її емоційного неблагополуччя. Іноді створюються серії малюнків-розповідей про своє реальне й уявне життя (чого у неї немає, а хотіла б мати).

Також, діти зображують на малюнках те, що хотіли б мати у своєму житті, наприклад тварин, те як емоційно ставляться до них, хочуть їх тримати та переносять це у свої роботи.

Також, можна за змістом малюнків юних художників поділити на реалістів (зображають предмети, явища природи, реальні події повсякденного життя) і мрійників (відтворюють свої несуттєві бажання, мрії, марення) [46]. З віком діти частіше зображують свої мрії та бажання.

Малюнки дітей показують їх реакцію на події життя, відомі їм справи, турботи дорослих. Вони відображають, що соціальні реакції дітей адекватні соціальному настрою та інтересам дорослих, тому є своєрідним дзеркалом дитячого сприймання дійсності у різні роки життя, за допомогою яких можна спостерігати за розвитком дитини та її психічним станом.

Зображувальна діяльність специфічно впливає на розвиток дітей. Завдяки їй дитина переходить від дифузних (невизначених) графічних образів, які виступають як ознаки подібних груп предметів. Розвиток зображувальної діяльності вимагає від дитини вдосконалення сприймання і мислення, уміння дивитися і бачити, передавати предметний світ за зображувальними законами. Зі свого боку вона стимулює особистісне зростання дитини, оскільки, наприклад, використання кольору покращує сприймання світу, розширює спектр її естетичних почуттів, поглиблює їх.

Особливе значення малювання у розвитку дитини підкреслював Д. Ельконін, зараховуючи його разом із ліпленням до продуктивних видів діяльності: малювання дає змогу виразити колір і форму предмета; ліплення - втілює об'ємну форму, але не забезпечує відображення кольору; конструювання - передає співвідношення частин предмета [31]. За його словами, у ранньому дитинстві предметне сприймання ще не достатньо розчленоване, тому колір, форму, величину та інші ознаки дитина сприймає не ізольовано від предметів, які ними наділені. Отже, ці види діяльності мають особливе значення для розвитку сприймання і мислення дитини.

Виокремленні ознаки предмета стають змістом особливих уявлень про форму, колір, величину, об'єм, кількість, що відкриває можливості для розумового оперування ними, розрізнення тощо.

Займаючись малюванням діти дізнаються про різні матеріали (папір, фарби, олівці та ін.), ознайомлюються з їх властивостями, виразними можливостями, набувають навички роботи з ними. На заняттях з малювання вони засвоюють назви форм, кольорів та їх відтінків, просторових позначень відбувається збагачення словника, розвиток творчих здібностей дітей. Висловлювання в процесі спостережень і явищ при дослідженні предметів, а також при розгляданні ілюстрацій, репродукцій з картин художників позитивно впливають на формування зв'язаного мовлення і особистісний розвиток дитини. В процесі аналізу робіт, який відбувається в кінці заняття, діти розповідають про свої малюнки та висловлюють судження про роботи інших. Залучення образних порівнянь, віршованих текстів для естетичної характеристики предметів сприяє розвитку у дітей образного, виразного мовлення.

Творчість активізує процес навчання: в процесі творчості розвивається ініціатива, самостійність та активність, які спонукають дітей освоювати знання, навички, вміння, формують в них здатність к самонавчанню та саморозвитку. Коли дитина сама створює, фантазує, обирає форми художньої діяльності, це допомагає їй сприймати красу навколишнього світу.

Г. Лабунська і Н. Сакуліна вважають, що процес створення зображення складається з двох частин: формування зорового уявлення і його відтворення. На думку Н. Сакуліної першу частину діяльності називають орієнтовною, а другу – виконавською. Різні за характером вони вимагають від людини прояви різних якостей (властивостей) особистості [28].

В зображувальній діяльності проявляється творчість, як здатність нестандартно використовувати реальні предмети, знаходити натхнення в складних або незвичних ситуаціях, вміння знаходити відображення предмета у іншій формі, використовувати по іншому, поєднувати не схожі елементи та виражати все це в власному художньому творі.

У дослідженнях визначено роль діяльності у розвитку творчої особистості, прояві унікальних якостей серед дітей дошкільного віку в спільній ігровій (Л. Артемова, А. Гончаренко, Н. Химич), трудовій (З. Борисова, Л. Крайнова, В. Павленчик), навчальній (Л. Брежнєва, Р. Буре, Л. Зайцева), мовленнєво-творчій (А. Богуш, Л. Березовська, Н. Гавриш, Н. Водолага, Н. Орланова, С. Чемортан), продуктивно-творчій (Н. Портницька) та музичній (І. Онищук) діяльності дошкільників.

В наш час творчість займає одне з головних місць у вихованні особистості. Вона є супутником дитячого розвитку, результатом якого є ініціативність і самостійність мислення, здатність до самовираження під час творчої діяльності (Л. Виготський) [11].

Творчість є рушійним засобом пізнання оточуючого світу та сприяє розвитку особистості. В. О. Сухомлинський писав: «Без творчості немислиме пізнання людиною своїх сил, здібностей, нахилів; неможливе утвердження поваги до себе, чутливе ставлення особистості до морального впливу колективу. Без творчого життя особистість не може бути вихованою, без творчості неможливі духовні, інтелектуальні, емоційні, естетичні, ідейні взаємини між особистостями в колективі» [59].

Дитяча творчість, це створення дитиною суб'єктивно значущих для неї продуктів – малюнку, конструкції, гри, оповідань, створення невідомих раніше деталей, що допомагають з іншого боку охарактеризувати створюваний образ.

Внутрішнім джерелом творчості є взаємодія якостей і властивостей особистості, які реалізуються у конкретному творчому акті. Це є творчим потенціалом – величиною, яка розглядається як якість індивіда, що характеризується мірою можливостей вирішувати завдання у сфері діяльності [53].

Таке поняття, як «креативність» є внутрішньою тенденцією до творчого вирішення проблем та пов'язана з іншими рисами властивостей особистості.

Творчий потенціал, як констатує у своєму дослідженні І. Волощук, визначається основними формами прояву психіки людини, а саме: пізнавальними та емоційно-вольовими процесами, психічними станами, якостями тощо [10]. Він визначається здатністю індивіда до відображення предметів та явищ об'єктивної дійсності.

Компонентами творчості є уява та фантазія. Уява – це психічний процес, який полягає у створенні нового на основі набутого раніше досвіду. Творча уява припускає самостійне створення образів, що реалізуються в оригінальних та цінних продуктах діяльності.

Фантазія – це діяльність творчої уяви. Фантазія в творчості, це процес створення нових думок, планів, задумів нових об'єктів чи явищ. Без уяви та фантазії не може існувати творчості, вони є обов'язковими компонентами цієї діяльності та існують у взаємозв'язку.

Розвиток творчості є процесом суперечливим та складним. Це питання розглядали багато вчених з різних галузей серед яких філософія, психологія, педагогіка (Н. Ветлугіна, Л. Богоявленська, Л. Венгер, Л. Виготський, Т. Григор'єва, В. Давидов, А. Запорожець, В. Левін, О. Лук, О. Матюшкін, В. Моляко, О. Нікіфорова, Л. Парамонова, Я. Пономарьов, Б. Теплов, П. Якобсон).

Дошкільний вік, це період коли в дитини підвищена активність та сприймання, тому їм легше як засвоювати нове так його реалізувати.

Серед засобів, які впливають на розвиток творчості виділяють музику, літературу, живопис, скульптуру, декоративно-прикладне мистецтво тощо.

Творчість є діяльністю та характеризується як процес за допомогою таких рис: самостійність у здійсненні на практиці своїх умінь та знань, в тому числі у нову ситуацію; бачення нового у старому; сприймання структури об'єкту; бачення нового функціонування, не традиційне; вміння знаходити та враховувати альтернативу у вирішенні проблем; комбінування раніше відомих способів діяльності; створення нового підходу, чи способу у своїй

діяльності (І.Лернер). Тобто, творчість, це те, за допомогою чого створюється щось принципово нове та незвичайне [5].

В. Дружинін та Н.Хазратова виділяють етапи розвитку творчості, як діяльності [5].

Перший етап настає у віці трьох-п'яти років, під час якого відбувається становлення «первинної креативності». Цей етап характеризується прямим наслідуванням дитиною дорослого та є основним механізмом формування в дитини креативності. Під час появи нової ситуації, вона діє за вже готовим способом дії, який повторюється за дорослим для досягання бажаного результату.

Другим етапом є творче наслідування, під час якого відбувається внесення нових елементів, проявляється самодіяльність, але без внесення істотних змін у заготовлену схему дій, зразок, ідею. Це перший прояв себе, свого бажання до самовияву. На цьому етапі дитина визначає свої нахили та вміння.

Третім етапом є репродуктивна творчість. Вона полягає в умінні переробити та внести значні зміни у вже готову схему чи ідею. Цей етап характеризується вмінням дитини переробити інновації на свій погляд, адаптує їх під відповідність ситуації та додає нове та своєрідне.

Четвертий етап має в собі сам процес творчості, створення нового.

Дитяча творчість має свої особливості, серед яких виділяють (О.Запорожець, Л. Парамонова, М.Поддьяков та ін.): суб'єктивність новизни відкриттів та продукту; емоційність та прагнення шукати й апробувати різні рішення та насолоджуватися процесом більше, ніж досягати кінцевого результату; легкість і практичність у процесі діяльності, спрямованість на результат [5].

Тобто, під час творчої діяльності відбувається створення нового продукту, під час створення якого дитина отримує позитивні емоції та новий досвід, який впливає на її розвиток.

В дитини п'яти років робиться акцент на творчу активність, яка характеризується такими показниками:

- захоплення, здатність адаптуватися до обставин, ситуацій, щирість переживань – це показники ставлення дітей до творчості;
- швидкість реакцій, винахідливість, поєднання знайомих елементів, оригінальність у способах дії – це показники якості способів творчих дій;
- відображення у творчій діяльності предметів та життєвих явищ, відбір їх характерних ознак – це показники якості продукції.

В віці п'яти років дитина активна у своєму творчому самовираженні та проявляє творчу активність. Вона відмовляється від стереотипних способів мислення під час реалізації завдань. Виходячи з цього Дж. Гілфорд та Е.Торренс виділяють основні ознаки прояву творчості, серед яких оригінальність, семантична гнучкість, образна адаптивна гнучкість та стихійна гнучкість.

В. Котляр в своєму підручнику описує послідовність оволодіння дітьми творчої діяльністю [31]. Середня група, п'ятий рік життя, є найбільш сприятливим віком для початку систематичного й послідовного ознайомлення дітей з особливостями творчого пошуку. Оволодіння різноманітними видами та техніками малювання служить підставою для вирішення творчих завдань.

Цей вік вважається початковим етапом творчого пошуку, для якого характерними є завдання, які пропонують дітям при виконанні творчого завдання, змістом яких є ситуації, які створюються на заняттях, в яких виникнення творчого задуму ґрунтується на життєвому досвіді дітей. Тобто, на цьому етапі творча діяльність розуміється як відтворення нових комбінацій, на основі раніше сформованих уявлень про предмети, події та явища оточуючого світу. Тому необхідно створювати на кожному занятті з зображувальної діяльності завдання з елементами творчості, де б дитина змогла підійти до оптимального варіанту творчого вирішення з опорою на

життєвий досвід, та змогою висловити власне ставлення до предмета або явища, зі змогою реалізувати бажання поділитися своїм враженням відносного нього зі своїми однолітками чи дорослими.

Оригінальність виражається у здатності по-новому, у нестандартному вигляді розв'язувати проблеми, які можуть проявлятися під час ігор та різних видах діяльності. Семантична гнучкість, тобто словесна гнучкість, проявляється як мовленнєва творчість – підвищена чутливість до мовлення, утворення нових слів, рим тощо. Здатність дитини до виокремлення функції об'єкта таким чином, щоб побачити в ньому нові можливості, чуттєво сприймати навколишній світ та перетворювати об'єкти в нові образи – це образна адаптивна гнучкість. За допомогою стихійної гнучкості в дітей проявляється здатність до знаходження креативних ідей під час знаходження у обмежених ситуаціях та спроможність виділяти функції об'єктів та пропонувати різноманітні способи його використання.

Як зазначає Н. Козак, викладач-методист, голова циклової комісії образотворчого мистецтва та методик навчання Уманського гуманітарно-педагогічного коледжу ім. Т.Г.Шевченка, у своїй статті «Формування творчості дошкільників засобами образотворчого мистецтва» [26] в дітей п'яти років відбувається систематичне та послідовне ознайомлення з особливостями творчого пошуку. Це зумовлюється тим, що в цей період розвитку дитини основні психічні процеси й утворення набувають довільного характеру. Творчий пошук відбувається за допомогою методів, а саме: дослідницького методу, який спрямований на формування в дитини здібностей до зображувальної діяльності; методу засвоєння слів-понять, які означають ознаки та предмети, а також засоби дій, які пов'язані з образотворчою діяльністю; демонстрації прийомів виконання поставленого образотворчого заняття; інструкція; бесіда; розповідь. Представлені методи передбачають ознайомлення дітей із способами розв'язання творчих завдань. Перераховані методи та творчий пошук допомагають активізувати творчість під час зображувальної діяльності.

Тепер, розглянемо ставлення дорослих до перших спроб дитячої творчості. Воно має бути особливо тактовним. У його виявах недопустимі насмішки, висловлювання на зразок «ти зовсім не вмієш малювати». При цьому важливо пам'ятати, що дитина, взявши олівець чи фарбу, переслідує свої цілі, які можуть суттєво відрізнятися від уявлень про них дорослого. Тому примітивна, з його погляду, робота може бути значущою для дитини, а прекрасна – навпаки. Цю особливість підкреслив Л. Виготський, який стверджував, що цінність художнього виховання полягає у тому, що воно створює, а не формує знання і навички. Іншу (експресивну) особливість дитячого малюнка зауважила Л. Обухова: у малюнку дитина виражає своє ставлення до дійсності, у ньому можна побачити, що є основним і другорядним для неї, тобто емоційний і смисловий центри.

У процесі зображувальної діяльності поєднується розумова та фізична активність. Для створення малюнка необхідно докласти зусиль, здійснити трудові дії, оволодіти певними вміннями. Зображувальна діяльність дошкільнят вчить їх долати труднощі, проявляти трудові зусилля, оволодівати трудовими навичками. Спочатку в дітей виникає інтерес до руху олівця або пензля, до слідів які залишаються на папері; поступово з'являються нові мотиви творчості – бажання отримати результат, створити певне зображення.

Зображувальна діяльність тісно пов'язана з сенсорним вихованням. Формування уявлень про предмети вимагає засвоєння знань про їх властивості та якості, форму, колір, величину, становище у просторі. Діти визначають і називають ці властивості, порівнюють предмети, знаходять схожість і відмінності, тобто виробляють розумові дії.

Дошкільники опановують багатьма практичними навичками, які пізніше будуть потрібні для виконання самих різноманітних робіт, набувають ручну умілість, яка дозволить їм відчувати себе самостійними. Освоєння трудових умінь і навичок пов'язане з розвитком таких волевих якостей

особистості, як увага, наполегливість, витримка. У дітей виховуються вміння працювати, домагатися бажаного результату. Формування працьовитості, навичок самообслуговування сприяє участі дітей у підготовці до занять та прибирання робочих місць.

Основне значення зображувальної діяльності полягає в тому, що вона є засобом естетичного виховання. У процесі зображувальної діяльності створюються сприятливі умови для розвитку естетичного сприйняття та емоцій, які поступово переходять в естетичні почуття, сприяють формуванню естетичного відношення до дійсності. Безпосереднє естетичне почуття, яке виникає при сприйнятті гарного предмета, включає різні складові елементи: почуття кольору, відчуття пропорції, відчуття форми, почуття ритму.

Для естетичного виховання дітей і для розвитку їх образотворчих здібностей велике значення має знайомство з творами образотворчого мистецтва. Яскравість, виразність образів в картинках, скульптурі, архітектурі та творах прикладного мистецтва викликають естетичні переживання, допомагають глибше і повніше сприймати явища життя і знаходити образні вираження своїх вражень в малюнку, ліпленні, аплікації. Поступово у дітей розвивається художній смак.

Малюючи, дитина проявляє своє прагнення до пізнання навколишнього світу, і по малюнку певною мірою можна з'ясувати рівень цього пізнання. Чим більше розвинене у дітей сприйняття, спостережливість, чим ширше запас їх уявлень, тим повніше і точніше відображають вони дійсність у своїй творчості, тим багатшою, виразнішою є їх малюнки. В образотворчій діяльності дітей знаходять відображення такі специфічні особливості їх мислення, як конкретність, образність. Зображувальна діяльність дитини найтіснішим чином пов'язана не тільки з окремими функціями (сприйняттям, пам'яттю, мисленням, уявою), але і з особистістю в цілому. У ній виявляються інтереси дитини, темперамент, деякі статеві відмінності.

Становлення творчої особистості – процес тривалий і драматичний в особистісному вимірі. Він розпочинається ще з раннього та

молодшого дошкільного віку. Цей період можна назвати часом прояву загальних здібностей дитини, дії окремих чинників, які сприяють творчому розвитку або гальмують його.

Середній та старший дошкільний вік супроводжуються повною впевненістю творця у своїх роботах та він насолоджується процесом роботи. В цей період починається самооцінка своєї діяльності та юна особистість постає перед вибором: розвивати у собі новий, дорослий, талант чи приєднатися до числа людей, посередніх у цьому виді творчості. Це найбільш гострий і драматичний період у долі творчої особистості, який здебільшого припадає більш пізній період, а саме вже на шкільні роки. Водночас певний рівень домагань, особистісні якості цілеспрямованості, готовності до самореалізації у дитини залишаються.

Тому вже в середньому та старшому дошкільному віці необхідно як можна краще допомогти дитині зорієнтуватися у своїх творчих здібностях для подальшого його розвитку.

Творчість дітей дошкільного віку має свої особливості: дитина доволіно поринає у творчий процес, бо його природа відповідає її світовідчуттю. Ознайомлення дошкільників з навколишнім світом, насамперед, є винахідницькою діяльністю, що зумовлює безперервний ланцюг творчих розумових операцій. Для дорослих предметний навколишній світ є сповненим логіки й сталих установок: призначення, доцільності, небезпек, прогнозованості, критичності тощо. Для дитини довкілля дослідницьке поле, відкрите для експериментів та винаходів.

Необхідно звернути увагу, що серед найважливіших ознак поведінки творчої дитини є сміливість та некритичність. Сміливий дошкільник будує свою діяльність без опори на стереотипне. Досвід будь-якої діяльності у нього недостатній. Тож йому нічого не залишається, як сміливо експериментувати.

Так як, в дошкільному віці провідною діяльністю є гра, то й творчість спирається на неї. На відміну від дорослого, дошкільня досить легко діє через ігрову диспозицію: його "Я" роздвоюється на Я-реальне і Я-уявне (творче). Тому можна сміливо виокремити ще одну ознаку дитячої творчості – розвинену творчу уяву. Її дію можемо помітити у самостійних рольових іграх, коли дитина придумує і розгортає різні сюжети, варіює ігрові дії. Необережне втручання дорослого в таку гру миттєво ламає вибудований в уяві дітей світ і перетворює гру на позбавлену творчості діяльність.

У процесі творчості діти проявляють своє власне творче "Я". Вони вороже ставляться до чужих успіхів, не погоджуються з критикою в свій бік. Важливо розуміти: для творчої дитини цінність її творіння залежить від того, якою мірою твір відображає її думки та почуття, а не від оцінки дорослих.

I. Новосельська у своїй роботі виокремила роль мистецтва в розвитку художньо-творчих здібностей дітей в наступному [45]:

- активізації відчуттів й сприймання дитини, розвитку її уяви та мислення;
- загальному розвитку дитини як особистості, сприянні формуванню її культури, творчості, інтелігентності;
- формуванні естетичного смаку та духовному збагаченні;
- зосередженість педагогів на естетичному вихованні й навчанні дітей, що в свою чергу сприяє формуванню в них моральних якостей;
- використання творів мистецтва в процесі навчання дітей дошкільного віку для розширення їхніх уявлень про оточуючий світ та розвитку творчої уяви;
- забезпечення умов для практичного застосування художньо-творчих умінь дітей 5-го року життя на заняттях мистецького спрямування й у повсякденному житті.

Необхідно створювати умови для розвитку творчості дітей, адже це один з найважливіших факторів для творчого розвитку дітей, вони сприяють

формуванню їх творчих здібностей. У роботі «Розвиток творчих здібностей у дітей дошкільного віку» на просторі «Інтернет» знаходиться робота, де на основі аналізу робіт кількох авторів, зокрема Л.Керрола, Б. Нікітіна, Дж. Сміта, виокремили шість основних умов успішного розвитку творчих здібностей дітей [53]:

1. співпрацю з батьками та родиною вихованців, підготовка та проведення днів відкритих дверей, організація виставок тощо;
2. консультація батьків, які повинні відбуватися систематично, для стимулювання художнього розвитку дошкільників;
3. необхідно організувати простір для самостійної діяльності дітей, де буде знаходитися необхідний матеріал та інструменти;
4. не забувати про проведення занять з використанням цікавих завдань, які стимулюють інтерес до малювання, використовувати комплексні заняття та заняття-екскурсії.

З перших творчих кроків важливо виховувати в дітях інтерес до зображувальної діяльності, а якщо є інтерес, то й другорядні якості, як посидючість, працездатність, наполегливість завжди будуть супроводжувати цей процес.

Першим умовою до успішного розвитку творчих здібностей виділяють ранній фізичний розвиток малюка, це може бути раннє плавання, гімнастика, раннє повзання та ходіння. Після цього раннє читання, рахунок, раннє знайомство з різними інструментами і матеріалами.

Друга важлива умова розвитку творчих здібностей дитини є створення обстановки, випереджальної розвитку дітей. Необхідно, на скільки це можливо заздалегідь, оточити дитину таким середовищем і такою системою відносин, які стимулювали б його найрізноманітнішу творчу діяльність і поволи розвивали б в ньому саме те, що у відповідний момент здатне найбільш ефективно розвиватися. Наприклад, ще задовго до навчання читання однорічному дитині можна купити кубики з буквами, повісити

абетку на стіні і під час ігор називати дитині літери. Це сприяє ранньому оволодінню читанням.

Третя, надзвичайно важлива, умова ефективного розвитку творчих здібностей сам характер творчого процесу, який вимагає максимального напруження сил. Тобто, чим частіше дитина у своїй діяльності досягає успіху, тим вище становиться рівень цього успіху, його максимальний результат. Така умова максимального напруження сил найлегше досягається, коли дитина вже повзає, але ще не вміє говорити. Процес пізнання світу в цей час йде дуже інтенсивно, але скористатися досвідом дорослих малюк не може, так як пояснити такому маленькому ще нічого не можна. Тому в цей період малі змушені більше, ніж будь-коли, займатися творчістю, вирішувати безліч абсолютно нових для нього задач самостійно і без попереднього навчання.

Четверта умова успішного розвитку творчих здібностей спирається в наданні дитині великій свободі у виборі діяльності, у чергуванні справ, в тривалості занять однією якою-небудь справою, у виборі способів тощо. Тоді бажання дитини, її інтерес, емоційний підйом стають надійною, гарантією того, що вже посилена праця не призведе до перенапруження та втоми під час її виконання.

Але надання дитині такої свободи не виключає допомогу дорослих, а, навпаки, передбачає її як ненав'язливе, розумне, доброзичливе втручання – це і є п'ята умова успішного розвитку творчих здібностей. Головною умовою є те, що треба не перетворити свободу у вседозволеність, а направити та допомогти, підказати. Але підказка не повинна полягати у роботі замість дитини, а дати змогу зробити все самій. Не можна думати за дитину, коли вона сама може дійти до цього.

Для творчості необхідна комфортна психологічна обстановка і наявність вільного часу, тому шоста умова успішного розвитку творчих здібностей – тепла дружня атмосфера в сім'ї та в дитячому колективі. Дорослі повинні створити безпечну психологічну базу для повернення дитини з

творчого пошуку і власних відкриттів. Потрібно виключити з ужитку зауваження та засудження, ми вже зауважували на цьому увагу.

Будь-яке мистецтво, в тому числі і малювання, впливають на естетичний розвиток, а він не може відбуватися без творчості.

Завдяки сприйняттю дитини зображувальної діяльності як естетичного досвіду, можна виділити в ньому такі компоненти [47]:

- акумулятивний компонент – він включає в себе ту емоційну реакцію, яка є позитивною, на об'єкти та явища, які оточують дитину, та обробку інформації та асоціацій стосовно естетики та естетичних знань;
- ціннісно-спонукальний компонент – націлений на ті естетичні почуття до мистецтва та природи, оцінку оточуючого та творів мистецтва, це ті естетичні мотиви до практичної діяльності;
- творчо-результативний компонент – він для нашого дослідження є найголовнішим з перерахованих компонентів, адже спирається на розвиток творчості. Цей компонент базується на художньо-творчій інтерпретації естетичних вражень та креативність у своїй діяльності, перенесення естетичного досвіду на інші сфери, які стосується життєдіяльності, яка націлена на соціальний досвід дитини.

Тобто, виходячи з вищеперерахованого, можна стверджувати, що творчість не йде як єдиний елемент, який стає результатом використання нетрадиційних технік малювання, та є тим, на що вони націлені. А йдеться мова про те, що використання малювання та різних технік створення робіт, впливають на розвиток зображувальної діяльності, творчості дитини, розвиток естетичного досвіду, розвиток дрібної моторики, фантазії, уяви, креативності та іншого, що супроводжує дитину в дошкільні роки та формується саме в цей період.

Також, творчість активізує процес навчання. Під час створення творчої роботи в дітей формується та розвивається ініціатива, самостійність,

активність. Завдяки цим якостям відбувається потяг до освоєння нових знань, навичок, вмінь, формується здібність до самонавчання та саморозвитку.

Як зазначається у «Базовому компоненті дошкільної освіти» у змістовій лінії «Світ мистецтва», дитина повинна володіти технічними прийомами та методами роботи різних видів зображувальної діяльності. Дитина має розуміти лінію, колір, композицію, як засіб вираження настрою та стану художнього твору; виражає свої почуття через колористичну гаму, композиційне рішення, ритмічну послідовність, формотворення [2].

В програмі навчання і виховання дітей від двох до семи років «Дитина» вказано, що в образотворчій діяльності дошкільник може відображати власні почуття, думки, настрої, активно відкривати нові способи реалізації та прийоми зображення, реалізовувати свої уподобання, інтереси, потреби, накопичувати інформацію про події, явища, навколишній світ тощо [49].

Традиційно, в середній групі дитячого навчального закладу малюють кольоровими олівцями та фарбами. У своїх дослідженнях О. Запорожець, В. Інжестойкова, Т. Комарова, В. Котляр, Г. Підкурмана та інші, визначають такі правила традиційного малювання олівцем: правильне розташування олівця в руці та виконання рухів; штрихи в одному напрямку, не відриваючи олівця при малюванні предметів округлої форми та з зупинками предметами прямокутної та квадратної форми; зафарбовуючи малюнок, потрібно рівномірно натискати на олівець: сильніше натискати, якщо хочеш зафарбувати яскравішою, і слабо – якщо потрібно зафарбувати світлішою [31].

Також існують правила фарбування фарбами: тримати пензлик між трьома пальцями (великим і середнім, притримуючи зверху вказівним); спиратись на весь ворс пензля для широких ліній; для зафарбування малюнків лінії потрібно накладати поруч, в одному напрямку, кожен раз починаючи рух зверху або зліва; наносити лінію один раз, не запинаячись [31].

Для дітей малювання є найулюбленішим видом діяльності в дошкільні роки. Саме в дитячому садку проявляються перші творчі задатки. Але не всі діти впевнені в своїх творчих здібностях, тому їх необхідно стимулювати та залучувати до процесу створення виробу. Щоб цей процес був більш цікавим та ефективним необхідно використовувати не тільки традиційні техніки малювання, а й нетрадиційні.

1.2. Впровадження нетрадиційних технік в зображувальну діяльність дітей п'ятого року життя.

Зображувальна діяльність в дошкільні роки відіграє велику роль у розвитку дитини та всебічно впливає на неї. Під час створення роботи відбувається розвиток багатьох якостей, серед яких спостережливість, художній смак, естетичне сприйняття, та творчі здібності.

Діти малюють не лише пензлями, олівцями, а також пальчиками, долоньками, кулачками, губкою, зубною щіточкою, пір'ям, а крім того й штампують – тичком, зібганим папером, листям дерев, губкою. Маленькі художники використовують у своїй творчості окрім звичайних – рельєфні фарби, крупи та малюють на яєчній шкарлупі. Виконання нетрадиційних технік пов'язане з використанням різноманітного матеріалу: сіль, клей, мильні кульки, пальчикові фарби, природний, штучний та покидьковий матеріал, воскові олівці, підшва взуття та багато іншого.

Однією з головних умов розвитку творчості у дітей є різноманіття та варіативність тієї роботи, що проводиться з дітьми на заняття та під час поза навчальної діяльності.

Під час проведення занять з образотворчого мистецтва завданням педагогів постає мотивувати дітей дошкільного віку до створення чогось прекрасного власними руками. Саме за допомогою використаної традиційної чи нетрадиційної техніки, в особистості формуються поняття про те, що вони можуть зробити та як.

Серед розповсюджених нетрадиційних технік малювання виділяють такі: ляпкографія, штампування, монотопія, малювання пір'ям, рельєфне малювання, пуантилізм, метод набризгу, малювання квачиком, кляксографія, акватипія та інші [49].

Для того, щоб урізноманітнити вироби дітей з образотворчого мистецтва, та не створювати шаблонів щодо листів паперу, на яких можна малювати, необхідно використовувати різні форми, наприклад, у формі кола чи квадрата. Від того, що дитина хоче намалювати залежить й форма паперу.

Необхідно змінювати й місце проведення занять, щоб організація заняття відповідала його змісту та дітям було зручно працювати.

Урізноманітнити необхідно, також, і колір, фактуру паперу – це впливає на виразність малюнків, або аплікацій, та призводить до необхідності підбирати матеріали для малювання, продумувати заздалегідь майбутнє творіння.

Колір у малюнку займає перше місце, як засіб вираження різноманіття оточуючої дійсності. В дошкільному дитинстві головна роль відається яскравим фарбам. Завдяки їм передається настрій та почуття.

Іншими виразними засобами виступають характер ліній, контур, те, як передається рух в малюнках. В 5-ти річному віці лінії представлені у вигляді штрихів та поєднанні кольорів.

Що являється традиційним та нетрадиційним у розумінні зображувальної діяльності. Традиційним є те, що використовується вже багато років та являються стандартними у використанні. Нетрадиційним ж є те, що не звичайне у використанні, з чого та як, а також має незвичайний результат.

Г. Григор'єва пропонує таку трактовку поняття «нетрадиційності», як якісної новизни, початкового протиставлення традиційному, як новоутворення, що вирізняються широкою різноманітністю та оригінальністю [15].

Використання нетрадиційних технік малювання в образотворчому мистецтві, сприяють створенню інтересу до малювання та зображувальної діяльності. Таке малювання є оригінальним та дозволяє дитині краще відчуті фарби, їхній характер і настрій.

Загалом, метою використання нетрадиційних технік є їх спонукання до вдосконалення своїх малюнків, експериментувати, самостійно шукати та застосовувати різні матеріали у процесі своєї роботи.

Результатом використання нетрадиційних технік малювання є набуття знань, вмінь та навичок стосовно зображувальної діяльності, вони вчаться використовувати та відчувати колір, форму, матеріал, лінії в якості засобу вираження. Вчаться відображати оточуючу дійсність нестандартно та самостійно підбирати необхідні матеріали для відображення та техніки їх нанесення.

Такі дослідники, як Г. Акімова, Н. Акчуріна-Муфтієва, І. Давидова, Н. Суханова, Т. Семенова, Н. Чен та інші присвятили свої дослідження застосування педагогами нетрадиційних технік зображувальної діяльності.

Поняття техніка включає в себе сукупність спеціальних навичок, способів і прийомів, за допомогою яких виконується художній твір. Також, до неї відносяться використання художніх матеріалів для передачі особливостей предметів у зображенні, ліпленні, моделюванні тощо. Це поняття включає і застосування знань на практиці. «Техніка – це мова художника ... без неї ви ніколи не зумієте розповісти людям про свої мрії, свої переживання, побачену вами красу» (П. Чистяков) [66].

Художники сучасності проявляють велику увагу до використання техніки у своїх працях. До такого висновку приходять такі вчені, що вважають, техніку самостійним завданням образотворчого мистецтва (Р. Казакова, Т. Комарова, Н. Ростовцев, Н. Сакуліна, Н. Сокольникова).

Вважається, що діти легко переносять засвоєні роботи однієї техніки в іншу, не враховуючи при цьому їхньої специфіки. Але з іншого боку, різноманіття матеріалів веде до вільного поєднання різних матеріалів і

технік, в одній роботі. Отже, доцільно використовувати різні матеріали та техніки у творчій діяльності дітей. По-різному використовувати художні техніки і обов'язково разом з дітьми виявляти найбільш вдалі варіанти застосування тієї чи іншої з них у створенні певного художнього образу.

Використання такого підходу до творчої діяльності дітей сприяє появі нової, нетрадиційної художньої техніки.

Нетрадиційні техніки малювання мають свої специфічні ознаки та класифікується за різними критеріями, наприклад, матеріалами, технікою виконання тощо [16].

Серед специфічних ознак виділяють:

- простота матеріалів, що використовується в роботі. Для створення робіт у нетрадиційній манері достатньо простих і доступних матеріалів – різноманітного паперу, акварельних чи фарб гуаш, барвників з фруктів чи овочів, пластиліну, залишків тіста, викидних матеріалів, вторинної сировини тощо;
- доступність прийомів роботи з художніми матеріалами дозволяє дітям швидко опанувати нетрадиційні техніки й уже на перших заняттях використовувати отриманий досвід для створення власних художніх образів;
- можливість творити без специфічних художніх інструментів (мольберт, ножиці тощо); можна малювати пальчиками, долоньками, використовувати техніку рваної аплікації тощо.
- легкість засвоєння технік;
- універсальність прийомів нетрадиційних художніх технік, які діти можуть довільно переносити з одного виду художньої діяльності в іншу;
- швидкий результат від оволодіння нетрадиційними художніми техніками;
- безмежність творчої діяльності.

Таким чином, ми бачимо, що використання нетрадиційних технік не потребує чогось неймовірного, а все робиться з звичайного матеріалу, але за допомогою незвичної техніки, що і робить її нетрадиційною.

Нетрадиційні техніки характеризуються не тільки незвичністю створення виробу, а й самим матеріалом. Можна використовувати все, що завгодно: природний матеріал, папір, тканину, штучний матеріал. Результат залежить від того, як його використовувати.

У праці О. Джафарової «Нетрадиційні художні техніки у творчому самовираженні молодших школярів», пропонується класифікація нетрадиційних художніх технік, в якій робиться акцент на матеріал, який використовується [16].

У використанні паперу, як матеріалу, відносять такі техніки: квілінг, рванна аплікація, айрис-фолдінг, декупаж та інші. У роботі з природним матеріалом виділяють: кірвінг, колаж, біокераміка, флористика, ошибана та інші. Серед використання волокнистих матеріалів – батик, ізонитка, аплікація з гатунку, плетево «патинка» тощо. Також виділяють таку техніку, як асамбляж, як роботу з викидним матеріалом. Перераховані техніки більше відносяться до ручної праці, а стосовно прийомів малювання у нетрадиційних техніках, можна назвати ниткографію, плямографію, монотипію, набризк, граттаж та інші. Саме на ці техніки буде робитися акцент у нашому дослідженні та більш детально будуть розглянуті у другому розділі магістерської роботи.

Не кожна з перерахованих технік підійде для дітей п'ятого року життя, адже є більш складні та деталізовані, але такі, як ниткографія, монотипія, плямографія, набризк, квілінг, декупаж, колаж, ошибана, флористика є цікавою та не складною для дітей.

Що стає на ряду з звичним пензликом, що можна використовувати під час малювання та зробити його нетрадиційним:

- це може бути різноманітні штампи виготовлені з продуктів, таких як картопля, гриб шампіньйон, або морква тощо;

- різноманітні трафарети з картону, монет, скріпок канцелярських, пластику тощо;
- не забуваємо про ватні палички чи інший матеріал схожої форми, жорсткості, це може бути просто незвичні пензлики за розміром чи матеріалом;
- листя, які вже впали з дерев, вони мають різний розмір та форму, що буде вдалим для роботи; також це можуть бути пір'я;
- гумка чи пінопласт;
- сіль, крупа;
- харчові барвники також стануть у нагоді;
- клей, віск, нитки також є невід'ємними матеріалами у малюванні нетрадиційними техніками;
- тканина, зім'ятий папір, серветки;
- також можна використовувати желатин чи крохмаль;
- пінна для гоління;
- молоко чи просто вода;
- олія;
- підошва взуття дає незвичний візерунок та прекрасно замінює пензлик;
- харчова чи будівельна плівки;
- також цікавим є використання пластиліну у малюванні, така техніка має назву пластилінографія.

Загалом, замість звичайного пензлика чи олівця можна використовувати дуже багато речей та предметів. Власні руки або ноги, також стануть цікавою альтернативою.

Використання нетрадиційних технік на заняттях з зображувальної діяльності, дозволяє зробити заняття цікавими, незвичайними як для дітей так і для вихователя.

Заняття з використанням нетрадиційних технік має свої цілі та завдання, серед яких виділяють:

- формування навичок праці, пробудження інтересу;
- засвоєння нових прийомів праці та створення с їх допомогою сюжетних картин;
- навчання вмінню орієнтуватися на аркуші паперу;
- розвиток дрібної моторики;
- ознайомлення з навколишнім світом;
- розвиток емоцій та фантазій;
- розвиток просторового мислення та творчих здібностей;
- виховання в дітей художнього смаку.

Малювання за допомогою нетрадиційних технік прищеплює любов до зображувального мистецтва та сприяє інтересу та зацікавленості до малювання та викликає бажання продовжувати цю діяльність.

Малювання за допомогою запропонованих технік викликає велику кількість позитивних емоцій та дає змогу використовувати вже знайомі предмети як те, чим можна створити новий малюнок.

Нетрадиційні техніки стають у допомозі тим особистостям, які або не впевнені у своїх силах, або в них не виходить намалювати так, як було задумано. Тобто ці техніки доступні всім без винятку.

Під час опанування новими техніками дитина краще дізнається про зображувальну діяльність та те, яким чином можна намалювати те чи інше. Дає змогу надати речі нове значення та використання.

У процесі створення роботи в дітей задіюються всі сенсомоторні рецептори. Також в цей час діти не тільки створюють нове зображення, але й починають вірити в свої сили, відбувається координація дій очей та рук. А завдяки використанню нетрадиційних технік малюнки дітей набувають нового змісту, вони стають більш виразнішими, креативними, емоційними. Це допомагає дитині краще розуміти себе з психологічного боку, та розуміти інших, страх перед малюванням стає менше, а розвиток уяви та фантазії більше.

Нетрадиційні техніки прописані у плані вихователів. Таким чином, за їх допомогою, творча діяльність перетворюється у щось незвичне, більш цікаве [34].

Також, хочемо звернути увагу на ті завдання, які постають у процесі малювання нетрадиційними техніками та як вони впливають на дошкільне виховання:

- по-перше, це збагачення того досвіду естетичного бачення, яке спрямоване на навколишню дійсність;
- по-друге, процес художньо-естетичного виховання повинен відбуватися на основі інтеграції, яка охоплює різні форми роботи з дітьми, це може бути заняття, якась самостійна діяльність, а також свята, розваги, або додаткові гуртки;
- третє завдання постає у розвитку природних нахилів у дітей, їх здібностей та обдарування;
- четвертим завдання є сприяння формуванню емоційно-оцінювального ставлення до творчих проявів;
- п'ятим є заохочення бажання фантазувати та творити;
- в шостих, проведення занять не тільки використовуючи нетрадиційні техніки, а й застосовувати нетрадиційні форми роботи;
- сьомим завданням є співпраця дитячого садка з родиною.

Перевага нетрадиційних технік для дітей зумовлюється тим, що не можливо уявити кінцевий результат праці, а саме під час створення виробу, дитина уявляє що в неї вийде.

Які переваги в проведенні занять з використанням нетрадиційних технік існують:

- сприяє зняттю дитячих страхів;
- розвиває впевненість у своїх силах;
- розвиває просторове мислення;
- вчить дітей вільно висловлювати свій задум;

- спонукає дітей до творчих пошуків і рішень;
- вчить дітей працювати з різноманітним матеріалом;
- розвиває почуття композиції, ритму, колориту, кольоросприйняття; почуття фактурності і об'ємності;
- розвиває дрібну моторику рук;
- розвиває творчі здібності, уяву і політ фантазії.
- під час роботи діти отримують естетичне задоволення.

Найпоширенішим видом творчої діяльності серед використання нетрадиційних технік є – малювання. Саме в цій праці використовується найрізноманітніші техніки для створення зображення. Не в кожного з нас є тяга до малювання. Використання незвичних прийомів створення зображення, дозволяє досягти бажаного результату, не боячись, що вийде щось не так. Дітям дуже цікаво, що в них вийде, та яким чином. Використання нетрадиційних технік, допомагає не боятися, що вони чогось не вміють, а зробити щось індивідуальне, не схоже на інше.

Аналізуючи нетрадиційні художні техніки, можна виділити що різні групи технік мають певні можливості розвитку структурних компонентів творчого самовираження дитини. Під час використання одних технік, як наприклад, ляпкографія або відбитки за допомогою долоньок, одержують невизначені зображення, які потребують подальшого доопрацювання – до малювання олівцями, фломастерами тощо. Для цього необхідно проявити уяви, асоціативність, гнучкість, оригінальність мислення. А робота, що включає декілька технік, а також колаж, вимагають аналізу та планування, передбачення кінцевого результату.

Для ефективного використання нетрадиційних прийомів під час творчої діяльності важливо забезпечити такі умови [58]:

- інтегральність – дітям пропонуються теми завдань, які можуть поєднувати різні галузі науки та мистецтва;

- відповідне творче розвивальне середовище – виставкова зона, оформлення навчального приміщення, наявність необхідних матеріалів;
- співпраця на занятті – вихователь виступає порадиником, експериментатором і просто партнером;
- колективні форми роботи;
- використання казкових образів, музичного супроводу;
- залучення досвіду батьків.

Таким чином, ми бачимо, що використання нетрадиційних технік під час заняття з зображувальної діяльності несе в собі ряд завдань, які передбачають в собі допомогу дитині в її творчому розвитку.

Різні техніки малювання впливають не тільки на розвиток творчості в дітей, але й розвиває в дітей:

- фантазію (малювання пальчиками чи долонею);
- тренування легень (видування);
- розвиває нестандартні рішення (видування);
- творчий підхід до зображення (змішання фарб на аркуші);
- розвиток сміливості (змішання фарб на аркуші);
- посидючість (набризк);
- терпіння (набризк);
- та інше.

В нашому дослідженні ми використовували такі види нетрадиційних технік малювання: монотипія, штампування, пластилінографія та малювання пальчиками або долонями.

Монотипія.

З грецької мови «монотипія» перекладається як єдиний, слід, відбиток [43]. Звертаючи на це, можна сказати, що монодія, звісно є технікою, в якій за допомогою відбивання отримують лише один екземпляр.

Зробимо невеликий екскурс в історію названої нетрадиційної техніки малювання. Відомою монотипія стала з XVII ст., але художники використовували цю техніку не часто, адже вона вимагала великої уваги.

Використовувати таку техніку можна за допомогою як акварельної так й олійної фарби. Друкується зображення на папері, який може бути як товстим, так і тонким.

Існує велика кількість способів створення виробу монотипії, які можуть потребувати велику кількість матеріалів (пластину з металу, скла, кераміки, пластмаси або поліетиленову чи целофанову плівку, папір для чорновика і чистого відбитка, олівець, фарбу, фото валик, мило, кілька газет, скіпідар, ножиці, тканину), але є й такі, які не потребують їх [64].

Так, наприклад, перший спосіб, який має назву «фрактальна монотипія» є найпростішим. Для нього необхідно провести такі дії: береться тверда поверхня, на неї наноситься фарба інструментів, зверху накладається папір, продавлюється зверху резиновим валіком чи руками потім лист знімається. Використовується акварель, гуаш, акрил, темпера. Але, такий спосіб потребує подальшого доопрацювання.

Другий спосіб, включає в себе таку роботу: фарба наноситься на пластину з металу чи пластику, зверху накладається папір та виконується відбиток за допомогою офортного чи літографічного верстату. Використовуються олійні та офортні фарби. За допомогою цього способу можна створювати живописні реалістичні твори.

Третій спосіб – за допомогою олійних фарб на холсті чи картоні пишеться художній твір, потім накладається папір, тканина чи такий самий холст, все це робиться дуже охайно та акуратно. Продавлюється папір.

Що стосується четвертого способу, вона є складною та потребує від художника твердого впевненого малювання, адже не має можливості на виправлення. Використовується пластик чи скло. Валіком накатується потрібне місце рівномірним шаром фарби, попередньо видаливши зайву олію з фарби. Легкими рухами олівця намічається основна композиція і після

цього, не придавлюючи, опускається листок на накатану фарбою поверхню. Після, починають малювати те, що намітили, працюючи олівцем, ручкою, черенком від пензлика, це залежить від того, яка товщина лінії Вам необхідна. Бажано не спиратися на папір руками. Виконавши роботу на папері, листок акуратно знімається.

П'ятий спосіб – використовуються типографські фарби, їх розводять у різних баночках до стану бензину, потім беруться пензлі і фарби бризкаються на воду, регулюючи який колір потрібен у більшій чи меншій кількості. Далі фарби перемішуються черенком пензля, утворюючи неповторний візерунок. Така робота має бути швидкою, але охайною, край паперу накладається на воду, а потім, начебто по дузі, інший край, за такою послідовністю необхідно й знімати.

Шостий спосіб – змішана техніка. Таким чином, за основу береться створена монотипія, а потім доопрацьовується різними іншими матеріалами, це може бути й масляна, суха, акрил, олійна фарби, темпера та багато іншого.

Також, необхідно наголосити, що крім способів є й види монотипії. Їх можна виокремити дві. Що стосується першого, то характерним для нього є те, що зображення повністю регулюється художником, а у другому виді отримуються складні та красиві ефекти, але у такому виді не можна передбачити кінцевий результат.

За кольоровим рішенням також можна монотипію поділити на види: монохромну та поліхромну. Вони залежать від кількості кольору, так, монохромна має один колір та найчастіше використовується чорною типографською чи офсетною фарбою, а поліхромна – насичена більшою кількістю кольору та виконується за допомогою різноманітних фарб.

Також, на сьогодні відомі такі манери монотипії: деотопія, акватипія, негативна монотипія, клякосграфія, флоротипія, декальманія.

Також, існує таке поняття, як «дзеркальна монотипія» – вона є технікою, яку можуть використовувати діти дошкільного віку, вона не потребує додаткових матеріалів та є легкою у використанні.

Виконується така монотипія за такими прийомами [40]:

- Складання аркуша паперу навпіл. У такому прийомі малюнок заповнюється лише на половину, до лінії згину, а при складанні листа навпіл ми отримуємо майже такий же відбиток на іншій його частині, яка до цього була пустою. Робити ці малюнки можна як на тонованому папері, який підготували заздалегідь, так і на білому аркуші.
- Малювання на пластмасовій дошці. В цьому випадку, необхідно звернути увагу, щоб розмір дошки відповідав розміру аркуша, на який буде віддруковуватись малюнок. На такій дошці, за допомогою різних фарб, малюємо задуманий сюжет. Можна використовувати фарбу як одного кольору, так і декількох кольорів. Потім необхідно залишити відбиток на аркуші паперу.

Таким чином, ми бачимо, що існує велика різноманіть способів та прийомів створення малюнків за допомогою такої техніки нетрадиційної техніки малювання, як монотипія. З дітьми дошкільного віку необхідно починати з простих прийомів та вже з досвідом такої роботи ускладнювати техніки та прийоми, а також використовувати все складніший матеріал.

Пластилінографія.

Пластилінографія – це малювання картин за допомогою пластиліну.

Саме поняття «пластилінографія» має два смислових кореня: «граф» - створювати, малювати, та перша частина слова «пластилін», що має на увазі матеріал, який використовується під час виконання роботи [30].

Під час створення робіт за допомогою такої техніки, зображення виходить більш опукле, об'ємні об'єкти, які можна додатково прикрасити іншим матеріалом, наприклад, бісером чи коктейльними трубочками тощо.

Заняття пластилінографією сприяють розвитку в дітей таких психічних процесів: увага, пам'ять, мислення та, звісно, розвиток творчих здібностей. Також, під час створення робіт за допомогою цієї техніки відбувається розвиток сприйняття просторової орієнтації, сенсорної координації дітей.

Під час створення роботи можна використовувати такі прийоми [30]:

- розкочування – коли за допомогою кругових рухів кисті шматочок пластиліну перетворюється на подовжений циліндр;
- скочування – куля з пластиліну;
- загладжування – використовується для створення плоских та гладких поверхонь;
- прищипування;
- відтягування;
- та інші прийоми.

Також, існують такі види пластилінографії, до яких належать[8]:

- пряма пластилінографія – зображення картини на горизонтальній поверхні. Для цього використовується прості, нескладні зображення без дрібних деталей. Краще робити роботу такого виду за допомогою м'якого пластиліну, на цупкому картоні. Розмазувати пластилін краще пальцями, для створення ефекту малювання олійними фарбами.
- Зворотня пластилінографія – зображення картини зі зворотнього боку прозорої поверхні. Такий вид ще називають вітражним. Використовується він на склі, а для дітей дошкільного вік краще використовувати пласти або оргскло. Малюнок наноситься за допомогою маркеру, а вже на нього розташовують пластилін. Шар пластиліну має бути тонким та ретельно розташованим по склу.
- Модульна пластилінографія – зображення картини з використання картини з використанням різних елементів валиків, кульок, дисків. Така техніка є складною, дітям необхідно опанувати всіма прийомами ліплення. Першим етапом у створенні такої роботи є перенесення малюнку на поверхню, та починається заповнення кожного елементу малюнка пластиліном відповідного кольору. Це можна заздалегідь зробити невеликими штрихами чи цілими деталями, для того, щоб знати де який колір використовувати.

- Мозаїчна пластилінографія – зображення картини за допомогою кульок з пластиліну. Дана техніка є найпростішою, так як всі елементи скочуються в кульку.
- Контурна пластилінографія – зображення малюнка за допомогою джгутів. Представлена техніка вимагає від дитини посидючості і копіткої роботи, тому вона підійде для дітей старшої групи. Простір малюнка заповнюється джгутиками, які підготовлені заздалегідь дитиною або вихователем.
- Багатошарова пластилінографія – об'ємне зображення картини з послідовним нанесенням декількох шарів. За допомогою такої техніки створюється яскравий і красивий сюжет. Підійде дана техніка для зображення пейзажу, де один шар закривається іншим. Якщо в картині знаходиться складний елемент, то його можна зробити окремо на папері, вирізають та приклеюють на картину.
- Фактурна пластилінографія – зображення великих ділянок картин на горизонтальній поверхні з більш опуклим зображенням. Представлену техніку можна виконувати за допомогою валиків, з нанесенням малюнку. Спочатку розкочується пластилін, а потім відбувається нанесення візерунка за допомогою штампів чи валиком.

Штумпування.

Видів штампування дуже багато, все залежить від фантазії.

Малювання штампами сприяє розвитку у дитини:

- дрібної моторики рук і тактильного сприйняття;
- просторової орієнтування на аркуші паперу, окоміру і зорового сприйняття;
- уваги і посидючості;
- образотворчих навичок і умінь, спостережливості, естетичного сприйняття, емоційної чуйності;

- в процесі цієї діяльності у дошкільника формуються навички контролю і самоконтролю.

Малювання штампами приваблює своєю простотою і доступністю, розкриває можливість використання добре знайомих предметів як художніх матеріалів.

Малювання штампами грає важливу роль в загальному психічному розвитку дитини. Адже самоцінним є не кінцевий продукт – малюнок, а розвиток особистості: формування впевненості в собі, в своїх здібностях, самоідентифікація у творчій роботі, цілеспрямованість діяльності.

Види штампування:

1. «Штампування пластиковою пляшкою».

Для даного виду штампування нам знадобитися:пляшки пластикові, посуд, вода, гуаш.

- Додаємо в посуд невелику кількість гуаші.
- Води додаємо зовсім небагато, щоб злегка розвести гуаш. Треба, щоб суміш покрила дно посуду.
- Розмішуємо пензликом суміш води і гуаші. Отримуємо однорідний колір.
- Тепер беремо пляшку і занурюємо в нашу суміш.
- Ставимо на папір і отримуємо малюнок.

2. Наступний вид "Штампування з пластиліну".

Дуже просто і доступно зробити штампики з пластиліну. Нанесіть рівним шаром пластилін на дерев'яний або пластмасовий брусок, кубик, деталь від дитячого конструктора. За допомогою будь-якого гострого предмета зробити на ньому який-небудь предмет або абстрактний візерунок. Штамп готовий. Прикладіть штампик до губці з фарбою, тепер зробіть їм відбиток на папері.

3.Наступний вид «Штампики з деталей конструктора Лего».

В якості основи для печаток можна використовувати кришки від пластикових пляшок, пробки, гумки, маленькі дощечки, сірникові коробки, кубики та деталі конструкторів типу «Лего». Докладаємо лего, пробки, кришки до фарби і робимо відбиток.

Відмінні печатки виходять зі звичайних гумок для грошей, якщо наклеїти їх на основу, зігнувши в формі квадрата, трикутника, кружка, зірки, змійки і т. д.

4. Баночки і пляшечки з різними конфігураціями і діаметрами горлечка і дна – це готові штампики. Наприклад, денця пластикових пляшок дають чудові відбитки квітки або сонечка.

Малювання долонями.

Малювання долонями розвиває мовленнєву активність та координацію рухів дошкільника. В процесі створення малюнку в дитини формується естетичне сприймання світу, відбувається удосконалення просторового та образного мислення, а також розвиток уяви та фантазії.

При малюванні долонями можна використовувати пальці рук, усю долоню, кулак, ребро долоні. Готовий малюнок залежить від вірності рухів рук та правильного положення пальця, який використовується. Таку техніку можна використовувати для малювання дощу, снігу, дерев чи квітів, різних тварин, птахів, риб, фрукти тощо.

Для виконання роботи за допомогою малювання долонями використовується традиційні матеріали: альбомний аркуш чи кольоровий папір, пензлики різних розмірів, миски для розведення гуаші, ганчірка.

Можливо ускладнювати роботу, наносити по різному фарбу на долонь або просто обводити її олівцем та зафарбовувати олівцями чи фарбою.

Малювання долонями чи пальчиками є цікавою та найпростішою нетрадиційною технікою зображувальної діяльності та впливає не тільки на розвиток творчості, уяви та фантазії, а й впливаю на дрібну моторику рук.

Висновки до розділу I.

Опрацьована література дала нам теоретичні знання стосовно таких понять, як «зображувальна діяльність», «творчість», «нетрадиційні техніки малювання», що є базовими для нашого дослідження.

Зображувальна діяльність дітей дошкільного віку має кінцевим результатом створення виробу з малювання, аплікації, малювання чи конструювання.

Ця діяльність впливає на розвиток фантазії та уяви дітей, їх творчості, спостережливості, уваги, посидючості, дрібної моторики та загалом впливає на всебічний розвиток дітей.

Зображувальна діяльність дітей дошкільників характеризується як специфічне пізнання дитиною соціуму, це організоване середовище, що націлюється на надання дитині можливості до урізноманітнення форм комунікації з оточуючим світом, соціумом, дає модель «картини світу». Саме за допомогою цієї діяльності дитина передає свої відчуття за допомогою матеріалів та технік, а також змісту своєї роботи.

Для зображувальної діяльності дітей п'яти років характерним є емоційний прояв до малювання, в дітей проявляється інтерес до того, що вони малюють та як. Малювання допомагає дитині проявити себе та передати свої відчуття до дорослого через створений виріб, за допомогою кольору, ліній чи других виразних засобів.

Під час зображувальної діяльності в дітей відбувається розвиток творчості та творчих здібностей. У процесі створення виробу в дитини формуються спостережливість, естетичне сприйняття, художній смак, відбувається всебічний розвиток дитини. Організація художньої діяльності дошкільників є одним із засобів розвитку індивідуальних потенційних можливостей кожної дитини, формування творчих здібностей та їх активності.

Організація зображувальної діяльності має на меті розвиток творчих здібностей дітей та вирішує завдання з формування у дітей алгоритму

діяльності, розвиток основних психічних процесів, задоволення потреби дитини в продуктивній творчій проектній діяльності, формування і удосконалювання технічних умінь і навичок, розвиток здібностей застосування різних засобів виразності, дизайну продукту, а також розвиток емоційної сфери [59].

Творчість – це така діяльність, продуктом якої є нові матеріальні та духовні цінності, або ефективний спосіб розв’язання наукових, технічних, соціальних або інших проблем.

Творча особистість – особистість, яка проявляє багатогранну діяльність, яка полягає у засвоєні та накопиченні знань, умінь та навичок відповідної галузі.

Цілеспрямований розвиток творчості дитини починається в дошкільному віці, а на п’ятому року життя вже має активний прояв.

На розвиток творчості дитини впливає багато чинників, серед яких головне місце посідає культура та мистецтво, тому акцент на образотворчій діяльності для дітей п’ятого року життя найкращий засіб для підвищення її рівня.

Для дитячої творчості є характерним непередбачуваність та спонтанність. Творчість потребує забезпечення організаційно-педагогічних умов, за допомогою яких дитина відчуває себе вільною у прояві своїх творчих можливостей.

Аналіз літератури допоміг нам визначити, що для творчості характерно різнобічний розвиток дітей відповідно до їхніх задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних та вікових особливостей, культурних потреб.

Під час розвитку творчості робиться акцент на формуванні творчої індивідуальності; підтриманні досягнень індивідуальної своєрідності неповторного життєвого шляху дитини; розвитку у дітей особистісних властивостей – допитливості, ініціативності, самостійності, креативності, винахідливості.

Творчість це діяльністю та характеризується самостійністю у здійсненні на практиці своїх умінь та знань, в тому числі у нову ситуацію; бачення нового у старому; сприймання структури об'єкту; бачення нового функціонування, не традиційне; вміння знаходити та враховувати альтернативу у вирішенні проблем; комбінування раніше відомих способів діяльності; створення нового підходу, чи способу у своїй діяльності (І.Лернер).

Саме з п'ятого року життя в дітей проявляються творчі здібності. Але це не означає, що до цього віку не потрібно їх розвивати, необхідно дати базу для подальшого розвитку з більш раннього віку, навчати її спостерігати, експериментувати.

В розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку, через малювання, загальними напрямками є розвиток уявлення та якостей мислення, які формують креативність. Також, одне з головних завдань сучасної дошкільної освіти, є художньо-естетичний розвиток дітей, що є невід'ємною складовою формування самоцінної, творчої, активної особистості.

Правильно організована зображувальна діяльність в ЗДО допомагає дітям в розвитку уявлень про якість і можливості різних матеріалів, сприяє закріпленню позитивних емоцій.

Заняття з малювання поєднує в собі, не тільки естетичне виховання, а й всебічний розвиток дитини.

Виготовлення виробів за допомогою нетрадиційних технік стимулює в дітей інтерес до малювання, розширює їх можливості у використанні того, чи іншого предмета, дає змогу мислити нестандартно.

Використання нетрадиційних технік в образотворчому мистецтві, сприяє інтересу до малювання та зображувальної діяльності.

Нетрадиційні техніки малювання сприяють збагаченню знань і уявлень дітей про предмети і їх використанні, матеріалах, їх властивості, способи застосування, розвивають творчий потенціал, уяву, сприяють

інтелектуальному розвитку, корекції психічних процесів і особистісної сфери дошкільників, навчають мислити сміливо і вільно.

Існують специфічні характеристики нетрадиційної техніки художньої практики, серед яких є: простота матеріалів, що використовується в роботі; доступність прийомів роботи з художніми матеріалами; можливість творити без специфічних художніх інструментів; легкість засвоєння технік; універсальність прийомів нетрадиційних художніх технік, які діти можуть доволіно переносити з одного виду художньої діяльності в іншу; швидкий результат від оволодіння нетрадиційними художніми техніками; безмежність творчої діяльності.

Техніка зумовлюється не традиційністю завдяки не незвичністю матеріалів, а тим, як вони використанні та їх перетворення у вироби.

Таким чином, можна зробити висновок, що використання нетрадиційних технік у образотворчій діяльності дітей виховує естетичний розвиток, розвиток творчих здібностей, сприяє вихованню витримки, наполегливості, вмінню доводити почату справу до кінця тощо.

Специфічні ознаки нетрадиційного малювання дають підставу зробити висновок, що нетрадиційність полягає у створенні виробу незвичним методом, але з звичайного матеріалу. Це легка та цікава справа для дітей, яка несе в собі нові знання, емоції та яка сприяє розвитку креативності у дітей.

Можливість використання найрізноманітнішого матеріалу дозволяє зробити цю справу легкою та цікавою. Вироби мають свою особливість, яка проявляє індивідуальність кожної дитини. Різноманітні матеріали та їх перетворення у вироби – це ґрунт для розвитку в малят здатності естетичного сприйняття дійсності, знаходити красу в навколишньому, розвивати художній смак і фантазію. Робота дітей з використанням нетрадиційних технік художньої ручної праці сприяють інтересу дітей до зображувальної діяльності. Така праця дає змогу розбавити звичайну художню діяльність, покращити настрій та гарно провести час.

РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ П'ЯТОГО РОКУ ЖИТТЯ.

2.1. Вивчення рівня розвитку зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя.

Експериментальну роботу ми розпочали із констатувального етапу дослідження, який тривав протягом червня 2020 року. **Метою** цього етапу є аналіз зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя в закладі дошкільної освіти.

Його завдання:

- 1) Визначити характеристику зображувальної діяльності дітей.
- 2) Дослідити стан зображувальної діяльності дітей в закладах дошкільної освіти.
- 3) Гіпотетично передбачити та обґрунтувати організаційно-педагогічні умови розвитку зображувальної діяльності у дітей п'ятого року життя.

Експериментальною базою дослідження було обрано заклад дошкільної освіти міста Маріуполя: №150 «Родзинка», а саме групи середнього дошкільного віку №11 (експериментальна група) та №12 (контрольна група).

Базовими дослідницькими методами на констатувальному етапі було обрано: теоретичний (для розробки критеріїв та показників сформованості зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя), аналіз документації вихователів, спостереження за зображувальною діяльністю дітей, бесіди з вихователями та батьками, метод експертного оцінювання результатів.

Для виконання першого завдання нам було необхідно вивчити наукові праці, присвячені теоретичним аспектам організації педагогічного дослідження (О.Дубасенюк, С.Сисоєва, Т.Кристочук та інші) у яких наведено методики проведення його етапів [32; 14].

Для дослідження стану зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя необхідно було розглянути її характеристику. Ця робота здійснювалася у відповідності із виділеними нами компонентами розвитку зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя.

Таблиця 2.1.1.

Характеристика зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя

Компоненти розвитку зображувальної діяльності	Критерії зображувальної Діяльності	Показники діяльності
Емоційно-мотиваційний	Особистісне ставлення зображувальної діяльності.	Частота звернення до зображувальної діяльності. Захопленість творчістю.
Змістовно-когнітивний	Знання дітей про способи та засоби зображувальної діяльності	Знання дітей про засоби. Знання дітей про особливості нетрадиційних технік.
Дієвий	Уміння використовувати традиційні та нетрадиційні техніки зображувальної діяльності.	Якість малюнків дітей. Прояв творчості.

Визначивши характеристику зображувальної діяльності, ми приступили до виконання другого завдання констатувального етапу педагогічного експерименту – дослідження стану зображувальної діяльності дітей в закладах дошкільної освіти.

Виконуючи друге завдання, ми здійснили добір дослідницьких методів та спеціальних методик для вивчення кожного компонента творчості дитини. Вивчення творчості дітей п'ятого року життя у практиці роботи закладів дошкільної освіти здійснювалося поетапно. На першому, підготовчому етапі, була сформульована база спеціальних дослідницьких методів і методики, визначалась послідовність їх використання. На другому, основному етапі,

відбувалося безпосереднє вивчення зображувальної діяльності дітей. На третьому, заключному етапі дослідження ми обробляли та аналізували матеріали діагностичного обстеження та визначили рівні сформованості зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя.

Перед тим, як впроваджувати методики на виявлення рівня розвитку зображувальної діяльності в дітей середньої дошкільної групи, було проведено опитування серед вихователів, щодо їх направленості на розвиток цієї діяльності дітей п'ятого року життя (Додаток А). Які допомогли нам оцінити відношення вихователів до зображувальної діяльності в ЗДО, а також наявність в них знань стосовно нетрадиційних технік малювання. Також були передані батькам анкети, щодо стану зображувальної діяльності дітей вдома (Додаток Б). Отримані дані показали, що, нажаль, не у всіх дітей вдома наявні необхідні матеріали для організації малювання, тому діти не мають можливості покращувати свої знання стосовно цієї діяльності. Не всі батьки розуміють важливість впливу зображувальної діяльності на всебічний розвиток дитини, а тому не вважають необхідним створення додаткових умов вдома для будь-яких видів цієї діяльності.

На основі виділених компонентів та завдань для їх визначення, в результаті ми отримаємо характеристику рівнів сформованості зображувальної діяльності дітей п'яти років.

Для визначення ставлення дітей до зображувальної діяльності (емоційно-мотиваційний компонент), ми використали метод спостереження з метою вивчення частоти звернення дитини до цієї діяльності. Чи відбувається це лише під час проведення занять з зображувальної діяльності вихователем, чи дитина під час вільної діяльності звертається до куточку малювання, чи малює вона вдома, або відвідує додаткові гуртки з зображувальної діяльності. Наша увага зверталась на те, які емоції діти відчують під час зображувальної діяльності, чи дитини захоплена цим процесом, радіє вона, чи малює тому що так їй сказали. Оцінка результатів представлена у таблиці 2.1.2.

Таблиця 2.1.2

Оцінка результатів за емоційно-мотиваційним компонентом

Показник діяльності / Оцінка	0 балів	1 бал	2 бали
Частота звернення дитини до зображувальної діяльності	Дитина малює лише на заняттях з зображувальної діяльності. Не проявляє інтересу до малювання вдома.	Дитина малює не тільки на заняттях, а й іноді в вільний від них час, знаходячись в дитячому садку. З радістю малює вдома.	Дитина дуже багато малює, активна у малюванні під час занять та поза ними. Можливо відвідує додаткові гурти.
Захопленість творчістю	Під час малювання дитина не відчуває радісних емоцій, лише повторює за вихователем запропоновані дії, відволікається.	Дитина відчуває радісні емоції під час малювання. Активна, але не завжди має бажання розповісти про свою роботу.	Дитина зосереджена на малюванні. Завжди радіє виконаній роботі та ділиться з оточуючими своїми результатами.

Для вивчення змістовно-когнітивного компоненту була проведена бесіда з дітьми, питаннями якої були: – «що тобі потрібно для малювання?»; «чим тобі малювати цікавіше?»; «чи знаєш ти, що можна малювати не тільки олівцями, фарбами чи фломастерами?»; «чи малював ти колись долонями?»; «як можна використовувати сіль під час малювання?»; «якщо зробити з

картоплі штамп та занурити в фарбу, та покласти її на папір, що може вийти?» тощо. А також з дітьми були проведені заняття з використанням методики «Намалюй що-небудь» Т. Марцинковської, яка була адаптована під наш дослід. Одне заняття з використанням традиційної методики малювання за допомогою олівців, та друге – з використанням нетрадиційної техніки малювання пальчиками. Ці заняття були проведені з метою виявлення ставлення дитини до зображувальної діяльності, визначення на яких дитина активніше себе веде та чи знає послідовність етапів малювання, а також наявність в дітей знань за різні техніки малювання. Отримані результати оцінювалися трьохбальною шкалою та мали таку інтерпретацію (Див. табл.. 2.1.3).

Таблиця 2.1.3

Інтерпретація балів щодо змістовно-когнітивного компоненту

Компоненти / Оцінка	0 балів	1 бал	2 бали
Знання дітей про засоби малювання (бесіда)	Дитина не відповіла на жодне запитання бесіди. Відволікалася та не мала бажання спілкуватися.	Дитина відповіла на всі запитання бесіди, але відповіді були односкладні, прості.	Дитина була активною під час бесіди, з радістю відповідала на запитання та задавала свої питання.
Знання дітей про традиційні та нетрадиційні техніки (заняття)	Під час заняття дитина не проявила свою активність. Намалювала щось звичайне, не проявила свою	Дитина малювала як традиційними техніками так і нетрадиційними. Але не проявила свою творчість, невпевнено	Дитина проявила свою активність на занятті. Проявила свою творчість та інтерес до заняття, змогла

	творчість. Мала бажання зайнятися чимось іншим.	повторювала дії дорослого.	розповісти про те, яким чином проводяться використанні техніки малювання – традиційна та нетрадиційна.
--	---	----------------------------	--

Для вивчення дієвого компоненту та його показників був використаний метод спостереження та експертного оцінювання якості малюнків дітей та прояву їх творчості. Наша увага зверталась на те, чи дитина виконувала всі завдання які ставилися перед нею, могла пояснити що вона зобразила та яким чином. Вона має проявити свою уяву та фантазію під час малювання. Також, була використана методика «Завершення фігури», автором якої є Е.П. Торренс, з метою виявлення творчості у дітей, критеріями якої були оригінальність та креативність. Для нашого дослідження було важливо щоб дитина не повторювала вже намальований нею малюнок, щоб це було щось незвичайне та цікаве.

Так як нетрадиційні техніки малювання мають в собі щось незвичайне з звичайного та допомагають дивитися на речі під іншим кутом, то ця методика допоможе нам побачити як діти використовують свою творчість та креативність у рішенні завдання.

Завданням дітей є домалювати незавершені фігури та придумати їм назви. На виконання завдання відводиться п'ять хвилин та використовувалися три картинки (Див. рис.2.1.1).

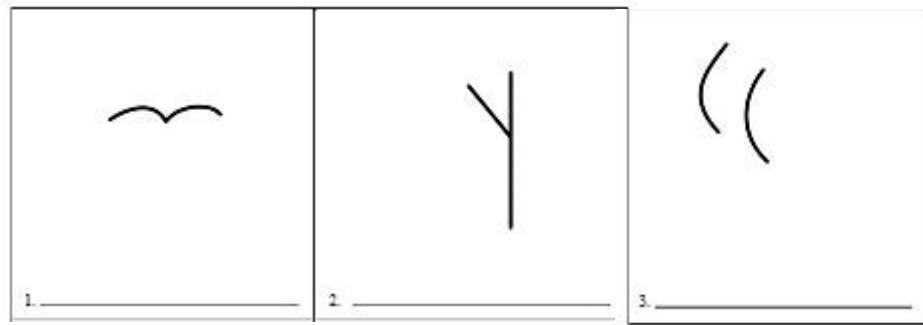


Рис. 2.1.1 Методика «Завершення фігури» Е.П. Торренса

Таблиця 2.1.4

Оцінка результатів завдань за дієвим компонентом зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя

Показник / Оцінка	0 балів	1 бал	2 бали
Якість малюнків дітей (спостереження за зображувальною діяльністю)	Малюнок виконаний не охайно. Поставлені завдання перед дитиною не були виконанні. Дитина не може розповісти, що вона намалювала, а без роз'яснення дорослий не розуміє змісту.	Малюнок має сюжет. Намальований охайно, дорослий може зрозуміти зміст. Але дитина не може чітко розповісти, що вона зобразила та яким чином. Дитина не виконала всі поставлені перед нею завдання.	Дитина намалювала щось цікаве та незвичне. Зміст малюнку вгадується та дитина з легкістю пояснює, що вона зобразила. Дитина впоралася з усіма поставленими перед нею завданнями.
Прояв творчості	Дитина	Дитина	Дитина

(методика «Завершення фігури»	намалювала одну, чи зовсім не намалювала жодної картинки. Не змогла відповісти чому цього не зробила.	намалювала два малюнки. Вони були цікавими, мали назву. Дитина змогла розповісти, що намалювала та яким чином, але не змогла виконати всі три завдання.	намалювала всі три малюнки. Вони були цікавими та оригінальними, дитина мала назву для кожного елементу та вмiла розповісти що було намальовано та яким чином.
-------------------------------	---	---	--

У своєму взаємозв'язку зазначені критерії та показники розкривають характеристику зображувальної діяльності дошкільників п'яти років. Так, за допомогою вже наявного досвіду естетичного та художнього сприймання формується емоційно-естетичне ставлення дитини до дійсності, природних та рукотворних об'єктів, кольорів та форм. Дитина в віці п'яти років здатна до споглядання, милування красою оточуючого світу та ідентифікує себе як художника. Відбувається оформлення естетичних емоцій, серед яких виділяють подив, захват, радість, піднесення, та усвідомлюють способи їх вираження – міміку, жести, рухи, вигуки. Дитина виявляє схильність до осягання смислової складової понять «краса», «мистецтво», «образотворення». Дитина становиться більш самостійною в побудові задуму роботи та його художньо-образного втілення. Дитина створює художній образ, транслюючи за допомогою нього своє художньо-естетичне світосприймання, власну художню картину світу, образ самої себе. Дитина здатна створювати зображення на основі «натури», власних знань та образів у пам'яті [41].

Після проведення всіх завдань з кожного компоненту зображувальної діяльності дітей ми підраховували кількість балів за всі завдання та сформулювали рівні зображувальної діяльності дітей.

У таблиці 2.1.5 представлені бали, які отримала кожна дитина в експериментальній групі.

Таблиця 2.1.5

Оцінка за виконання завдань експериментальною групою

Ім'я дитини	Емоційно-мотиваційний компонент		Змістовно-когнітивний компонент		Дієвий компонент		Всього
	Частота звернення	Захопленість	Знання про засоби	Знання про техніки	Якість малюнків	Прояв творчості	
Андрій Ч.	1	1	1	1	1	1	6
Аня Т.	1	2	1	1	1	1	7
Артем Ч	1	1	2	1	1	1	7
Владік П.	0	0	1	1	1	0	3
Давид К.	1	1	0	0	0	0	2
Дарина К.	2	1	2	1	2	1	9
Діма В.	2	2	1	1	1	1	8
Катя К.	2	1	2	2	2	1	10
Катя Л.	1	0	1	1	1	1	5
Кирило Ш.	1	1	1	1	1	1	6
Кіра Т.	0	1	1	0	1	1	4
Лев О.	1	1	1	2	1	1	7
Ліза К.	1	1	1	1	1	1	6

Макар М.	1	0	1	1	1	0	4
Максим С.	1	1	1	1	1	1	6
Маша Н.	1	1	1	1	1	1	6
Микита С.	2	1	2	2	1	2	10
Міша Д.	2	1	1	1	1	1	7
Настя С.	1	1	1	1	1	1	6
Поліна Ш.	2	2	1	1	2	2	10

Таблиця 2.1.6

Оцінка за виконання завдань контрольною групою

Ім'я дитини	Емоційно-мотиваційний компонент		Змістовно-когнітивний компонент		Дієвий компонент		Всього
	Частота звернення	Захопленість	Знання про засоби	Знання про техніки	Якість малюнків	Прояв творчості	
Агата Ш.	1	1	1	1	1	1	6
Алена В.	2	1	2	2	2	1	10
Алина Р.	1	1	1	1	1	1	6
Анчик Н.	0	0	1	1	1	0	3
Аня М.	1	1	1	1	1	1	6
Артем П.	1	1	0	0	0	0	2
Ваня Г.	0	1	1	0	1	1	4
Ваня К.	1	2	1	1	1	1	7
Данил Р.	2	1	2	2	1	2	10
Даша М.	1	0	1	1	1	1	5
Катя С.	2	1	1	1	1	1	7

Максим Ч.	2	2	1	1	2	2	10
Маша З.	1	1	1	1	1	1	6
Мира Л.	1	1	2	1	1	1	7
Надя К.	1	1	1	1	1	1	6
Настя Ф.	2	2	1	1	1	1	8
Ника И.	2	1	2	2	2	1	10
Саша З.	1	1	1	1	1	1	6
Саша Т.	1	1	1	2	1	1	7
Тимур Т.	1	0	1	1	1	0	4

Опираючись на отримані результати, ми сформулювали рівні зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя, виходячи з отриманих балів (Див. табл.. 2.1.7).

Таблиця 2.1.7

Рівні зображувальної діяльності дітей.

Рівень	Кількість балів
Високий	9-12 б.
Середній	5-8 б.
Низький	0-4 б.

Після проведення методик та обробки результатів були зроблені висновки про рівні зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя. Вони представлені у таблиці 2.1.8 та діаграмі 2.1.

Таблиця 2.1.8

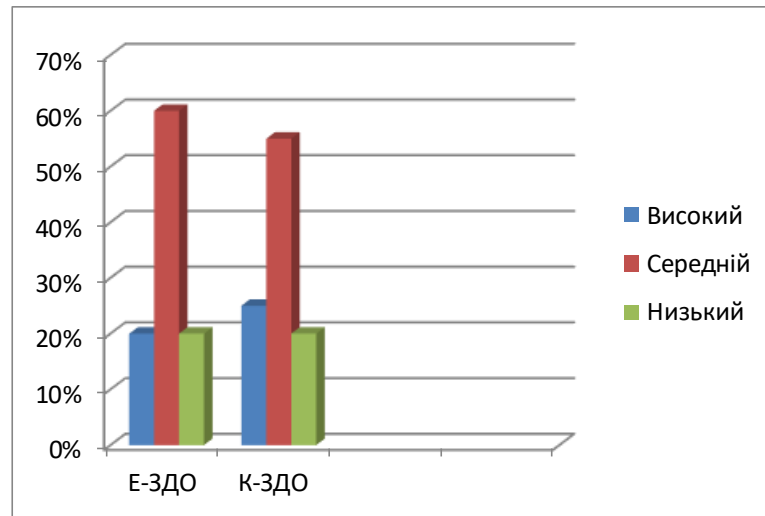
Порівняльні рівні зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя (за результатами контактального експерименту)

Рівні/Експ. Бази	Експериментальний група 20 респондентів	Контрольна група 20 респондентів
Високий	4 особи =20%	5 осіб =25%
Середній	12 осіб = 60%	11 осіб =55%

Низький	4 особи =20%	4 особи =20%
---------	--------------	--------------

Діаграма 2.1

**Рівні творчості дітей п'ятого року життя
(за результатами констатувального експерименту)**



Результати констатувального етапу дослідження дозволили встановити стан наявного рівня зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя в експериментальній (далі ЕГ) та контрольній (далі КГ) групах.

За нашими даними високий рівень виявлено у 20% дітей у ЕГ і 25% у КГ. До цієї умовної групи увійшли діти які проявили свою творчість при виконанні завдань які їм пропонувалися. Були активними під час бесід. В них не було труднощів під час малювання, вони зрозуміли завдання з першого разу та не потребували додаткової допомоги з боку вихователя, тобто проявили свою самостійність та адекватність у своїй діяльності.

Середній рівень сформованості зображувальної діяльності виявлено у 60% дітей п'ятого року життя у ЕГ та 55% – КГ. До цієї умовної групи увійшли діти, які мали гарний результат роботи, були активними та виконали запропоновані завдання, але потребували додаткового обговорення змісту та додаткової допомоги з боку дорослого. На цьому рівні розвитку зображувальної діяльності знаходиться більшість дітей груп.

Низький рівень сформованості творчості було виявлено у 20% в ЕГ і 20% у КГ. Результати були отримані на основі виконаних завдань, які мали в

собі або зовсім відсутню роботу, або виконану не за змістом, а також не дороблену до кінця.

Таким чином, вивчивши рівні зображувальної діяльності у дітей п'ятого року життя та встановивши її вихідні кількісні показники, ми виконали друге завдання констатувального експерименту.

Аналіз отриманих даних показав, що в закладі дошкільного освіти в групах середнього дошкільного віку є діти, які мають високий рівень зображувальної діяльності та не потребують додаткового втручання з боку дорослого, так як мають достатню кількість знань, умінь та навичок, які потребують діти п'яти років. Також, виявлена велика кількість дітей з середнім рівнем розвитку зображувальної діяльності, які потребують в додатковій підтримці з боку вихователя, але мають достатню кількість знань, умінь та навичок для їх віку, але не достатню практичну діяльність, яка не проявилася через невпевненість в своїх діях та відсутності можливості проявити себе у додаткових творчих завданнях. Також було виявлена невелика кількість дітей, які мали низький рівень сформованості зображувальної діяльності. На нашу думку, це базується на невпевненості дітей у своїх силах та шаблонність зображувальної діяльності на заняттях.

Таким чином, виходячи з результатів констатувального етапу, ми дійшли до висновку, що дітям п'ятого року життя необхідна цілеспрямована та систематична робота, яка спрямовується на розвиток зображувальної діяльності..

За допомогою вивчення джерельної бази із досліджуваної проблеми та досвіду роботи закладів дошкільної освіти міста Маріуполя, ми визначили, що зображувальна діяльність дітей потребує додаткових організаційно-педагогічних умов, створення яких у дитячих садках дозволить підвищити рівень зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя, а таким чином допоможе дитині у її всебічному розвитку.

Такими, на нашу думку, є:

1. Формування у вихователів додаткових знань стосовно шляхів розвитку зображувальної діяльності під час проведення занять з дітьми середнього дошкільного віку.
2. Запровадження в закладах дошкільної освіти нетрадиційних технік малювання для розвитку зображувальної діяльності дітей.
3. Розробка та виконання дидактичного посібника з ідеями нетрадиційних технік зображувальної діяльності як натхнення вихователів на творчу роботу з дітьми та удосконалення своїх умінь з розвитку в дітей творчості.

Таким чином, визначення на гіпотетичному рівні організаційно-педагогічних умов розвитку зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя, свідчило про виконання третього завдання констатувального етапу педагогічного дослідження.

2.2. Експериментальна модель розвитку творчості з використанням нетрадиційних технік у зображувальній діяльності дітей п'ятого року життя.

Виконавши всі завдання констатувального експерименту ми перейшли до наступного етапу нашого дослідження – формувального експерименту. Він проводився упродовж липня-жовтня 2020 року. Його метою є експериментальна перевірка педагогічної ефективності спеціально створених організаційно-педагогічних умов розвитку зображувальної діяльності дітей за допомогою нетрадиційних технік малювання.

На цьому етапі дослідження були виділені такі **завдання**:

1. Розробити технологічну модель реалізації організаційно-педагогічних умов розвитку зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя.
2. Експериментально перевірити педагогічну ефективність розробленої моделі реалізації організаційно-педагогічних умов розвитку зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя.

Формувальний етап експерименту проводився на базі закладу дошкільної освіти №150 «Родзинка» в групі №11, міста Маріуполя. В експерименті приймали участь діти п'яти років, у кількості 20 осіб.

Виконання першого завдання спиралося на такий метод, як педагогічне моделювання, суттю якого є розробка моделі, яка являє собою схему побудовану на основі дослідницької роботи, яка спрямована на реалізацію організаційно-педагогічних умов розвитку зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя засобом нетрадиційних технік.

Розроблена нами модель представлена на рисунку 2.2.

Представлена структурно-логічна схема розкриває дослідницький механізм реалізації організаційно-педагогічних умов розвитку зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя.

За змістом цієї моделі за досягненням мети досліджу в дітей повинен підвищитися рівень зображувальної діяльності за допомогою використання нетрадиційних технік малювання. В нашому дослідженні ми робимо акцент на таких нетрадиційних техніках, як малювання долоньками чи пальчиками, штампуванні, монотипії та пластилінографії. На нашу думку саме ці техніки дозволять дитині краще розкрити свій творчий потенціал, та якнайкраще вплинуть на розвиток зображувальної діяльності дітей дошкільників.

Серед організаційно-педагогічних умов ми виділяємо не тільки роботу з дітьми середнього дошкільного віку, а й створення дидактичного посібника, в якому представлені варіанти занять з нетрадиційних технік малювання (Додаток В). Метою посібника є презентація вихователям варіантів робіт з використанням нетрадиційних технік, які можна використовувати у своїй роботі з дошкільниками середньої та старшої групи. Серед завдань виокремлюємо: ознайомлення вихователів з нетрадиційними техніками малювання; надання зразків для наслідування; натхнення для створення робіт за своїм задумом.

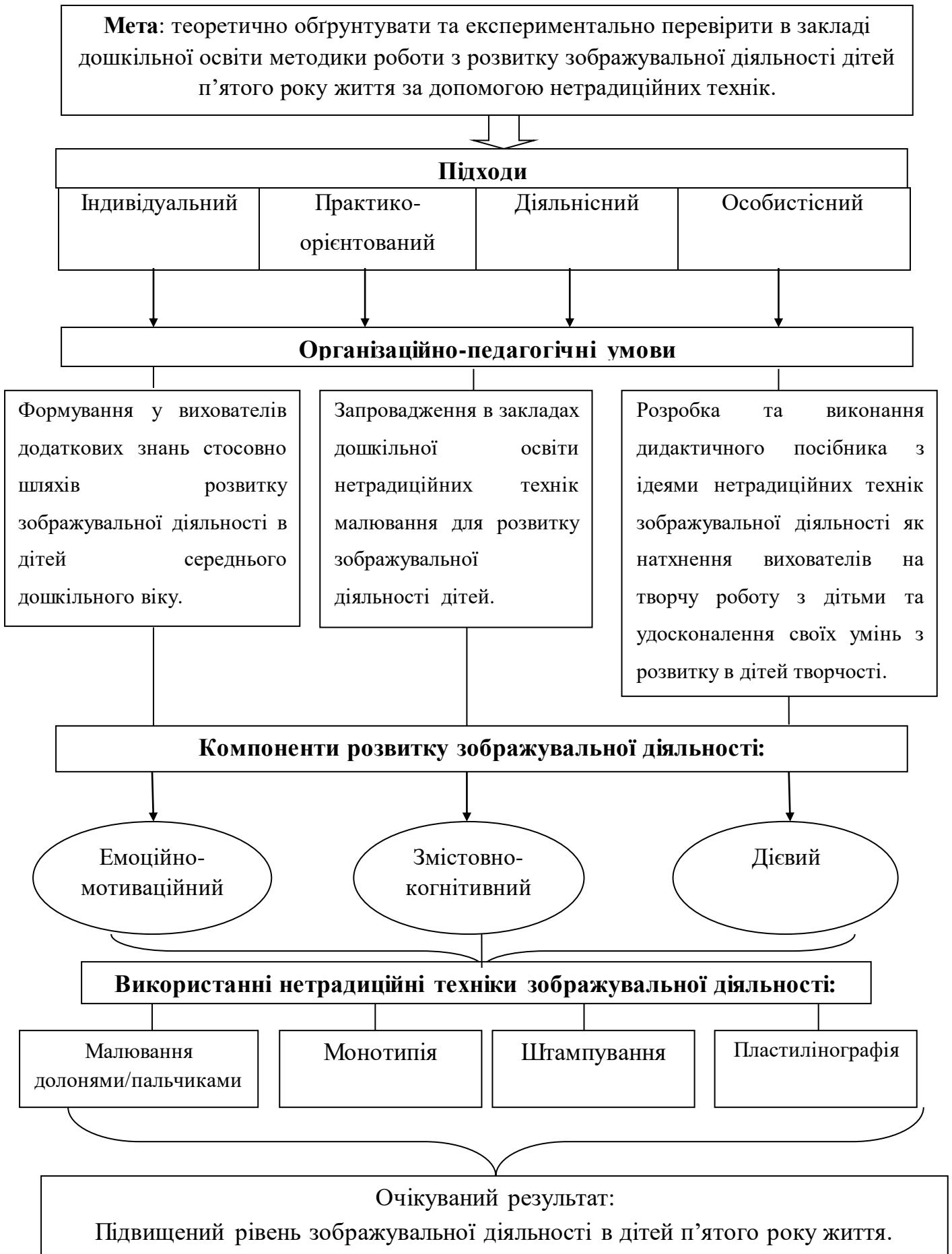


Рис. 2.2 Модель розвитку творчості в дітей п'ятого року життя.

Таким чином, перед нами постають завдання не тільки підвищити рівень зображувальної діяльності в дітей п'ятого року життя, але й створити умови для подальшої роботи в закладах дошкільної освіти.

Дослідницька робота з апробації організаційно-педагогічних умов розвитку зображувальної діяльності в дітей середньої дошкільної групи проводилася у декілька етапів: підготовчого та основного.

Підготовчий етап формувального експерименту тривав один місяць (липень 2020 р.). Його головним завданням було визначення тематики та організаційних форм проведення заходів націлених на підвищення рівня розвитку зображувальної діяльності в дітей п'ятого року життя. На цьому етапі були проведені бесіди з дітьми та вихователями стосовно використання нетрадиційних технік малювання для написання календарно-тематичного плану стосовно проведення занять.

Основний етап тривав два місяці (вересень, жовтень 2020 р.). Завданням якого була практична реалізація календарно-тематичного плану. Заняття з дітьми проводилися два рази на тиждень. На початку заняття відбувалося теоретичне ознайомлення з нетрадиційними техніками малювання, а далі їх практичне виконання.

Таблиця 2.2.1.

«Календарно-тематичний план»

Дата	Зміст.
01.07.20	<p>Бесіда «Що таке малювання долоньями».</p> <p>Мета: надати дітям необхідні знання стосовно нетрадиційної техніки малювання долоньями.</p> <p>Малювання долоньями.</p> <p>Тема: «Чарівні долоньки»</p> <p>Мета: навчити дітей нетрадиційній техніці малювання долоньями; виховувати охайність, працелюбність; розвивати творчий потенціал дитини, фантазію; вчити бачити незвичайне</p>

	в звичайному; навчати самостійності та вільному добору малюнку.
03.07.20	Тема: «Гусеничка» (малювання пальчиком) Мета: продовжувати вчити дітей малювати пальчиком, вчити ставити відбитки пальчика в певній послідовності на одній лінії викликати інтерес до малювання, розвивати дрібні м'язи пальців рук, окомір, уяву; виховувати охайність під час роботи.
08.07.20	Бесіда «Штампкування». Мета: розповісти дітям про нетрадиційну техніку штампкування, надати приклади готових малюнків. Штампкування. Тема: «Чарівні квітки» Мета: навчити дітей нетрадиційній техніці малювання – штампкування; розвиток творчої уяви, фантазії, дрібної моторики рук.
10.07.20	Тема: «Курчата» Мета: вчити штампувати пробкою та домальовувати пензликом очки, дзьоб, лапки
15.07.20	Бесіда: «Що таке монотипія» Мета: надати дітям знання стосовно нетрадиційної техніки малювання – монотипії. Монотипія. Тема: «Дерева близнюки» Мета: розвиток самостійності та творчої активності; розвиток дрібної моторики рук; пробуджувати фантазію дітей; сприяти вихованню художнього смаку.

17.11.20	<p>Тема: «Рибки в акваріумі» (монотипія, малювання пальчиком)</p> <p>Мета: познайомити дітей з технікою «монотипія», зробити з допомогою неї фон для акваріума; закріпити вміння малювати пальчиком (відбиток пальчика – це тулуб) домальовувати хвостик і плавники пензликом; розвивати вміння розміщувати риб по всьому аркуші; виховувати охайність під час малювання, самостійність.</p>
21.07.20	<p>Бесіда: «Що таке пластилінографія»</p> <p>Мета: дати дітям поняття про те, що з пластиліну можна не тільки ліпити, а й малювати, за допомогою нетрадиційної техніки малювання – пластилінографія.</p> <p>Пластилінографія.</p> <p>Тема: «Дивовижне дерево»</p> <p>Мета: навчити дітей нетрадиційній техніці малювання – пластилінографія; розвиток дрібної моторики рук; розвиток уяви, творчості та фантазії.</p>
24.07.20	<p>Тема: «Казковий птах» (малювання долонькою)</p> <p>Мета: закріпити знання і навички розпису у петриківському стилі на основі українських народних казок, де персонажами є казкові птахи. Закріпити прийом малювання долонькою. Виховувати цікавість до народного фольклору.</p>
29.07.20	<p>Бесіда: «Як ми можемо малювати пальчиками?»</p> <p>Мета: показати та розповісти дітям про те, що малювати можна не тільки пензликами чи олівцями, але й використовувати наші пальці.</p> <p>Малювання пальчиками.</p> <p>Тема: «Фантастичні звірі».</p> <p>Мета: навчити дітей нетрадиційній техніці малювання пальчиками; розвиток творчості дітей, дрібної моторики рук;</p>

	виховання естетичного сприйняття.
31.07.20	Тема: «Тюльпани – квіти для мами». Мета: продовжувати вчити малювати квіти пальчиком, ставлячи відбиток в певній послідовності, та домальовувати пензликом стебло з листочками; розвивати дрібні м'язи пальців рук; виховувати самостійність, охайність.
05.08.20	Бесіда: «Які нетрадиційні техніки малювання ти вже знаєш?» Мета: вияви які знання залишилися в дітей, після першого місяця ознайомлення з нетрадиційними техніками малювання. Пластилінографія з трубочками. Тема: «Фрукти на компот» Мета: надати дітям поняття про те, що можна ускладнювати техніки та діяти нестандартно; розвивати дрібну моторику рук; виховувати охайність, працелюбність, вміння працювати з дрібними деталями; розвивати творчість.
07.08.20	Тема: «Ворона» (малювання долонею). Мета: продовжувати вчити малювати руками, прикладаючи їх до аркуша паперу, малювати голову штампуванням кришки, а очі кінчиком пензлика; радіти отриманому результату; виховувати охайність.
12.08.20	Бесіда: «Що ти любиш малювати?» Мета: виявити в дітей головні мотиви в малюванні, що вони любляють малювати та як.
14.08.20	Монотипія. Тема: «Прощавай літо» Мета: закріпити знання дітей стосовно нетрадиційної техніки малювання – монотипія; виховувати охайність, посидючість, терплячість; розвивати фантазію, уяву.
19.08.20	Тема: «Квіткові портрети».

	<p>Мета: вчити дітей самостійно створювати свій малюнок, малювати за бажанням (фіалку, кульбабку, тюльпан...) різним техніками; розвивати самостійність, уяву; виховувати витримку, повагу до своєї праці та праці товаришів</p>
21.08.20	<p>Спільна робота за допомогою відбитків долонь.</p> <p>Тема: «Ми одна сім'я»</p> <p>Мета: закріпити отримання знання під час вивчення нетрадиційних технік малювання; вчити охайності, дисциплінованості, вміння працювати у групах.</p>

Після проведення кожного практичного заняття проводилося опитування дітей. Основними питаннями було: - чи сподобалась тобі техніка?; - чи було тобі складно?; - очікував ти такий результат, який вийшов?; - поділися своїми враженнями з однолітками. Результати опитування представлені у таблиці 2.2.2. Де «+» – сподобалася техніка, «-» – не сподобалася.

Таблиця 2.2.2

«Результати опитування»

№	Ім'я дитини	Малювання долонями	Монотипія	Пластилінографія	Штампкування	Примітки
1	Андрій Ч.	+	+	+	-	<p>Був зацікавлений процесом створення малюнків за допомогою нетрадиційних технік малювання. Охайно виконував роботу та прислуховувався до порад.</p> <p>Розгубився при створенні малюнку за допомогою штампкування, тому йому</p>

						не дуже сподобалось.
2	Аня Т.	-	+	+	+	Проявила уяву та фантазію під час створення робіт. Слухняно та охайно виконувала роботу. Не сподобалось малювання долонями через те, що вони були забруднені.
3	Артем Ч	+	+	+	+	Сподобалися всі нетрадиційні техніки. З зацікавленістю чекав заняття та багато цікавився що та як робиться.
4	Владік П.	+	+	+	+	Проявив зацікавленість під час виконання робіт. Був активним під час ознайомлення з новим матеріалом та практичним виконанням. Сподобалися усі техніки.
5	Давид К.	-	+	+	+	Спочатку поставився до малювання з невеликим негативом. Першим заняттям було малювання долонями, не хотів забруднити руки, тому і враження від цієї техніки негативне. Але, на наступному занятті, почувши та побачивши нову техніку змінив своє враження та з задоволенням малював.
6	Дарина К.	+	+	+	+	Дитина вже мала досвід малювання нетрадиційними техніками малювання (додаткові заняття) тому з задоволенням вела бесіди та виконувала заняття. Все техніки

						сподобалися, але найбільше всього штампування.
7	Діма В.	+	+	+	+	Сподобалися всі нетрадиційні техніки. З зацікавленістю виконував роботи та питався, чи все в нього виходить.
8	Катя К.	+	-	+	+	Проявила свою фантазію у виконанні робіт. Старанно та охайно поводитися на кожному занятті. Виникли труднощі при виконанні нетрадиційної техніки малювання – монотипія. Не вийшов відбиток з першої спроби, це загальмувало процес створення малюнку. Тому ця техніка отримала негативну оцінку з боку дитини.
9	Катя Л.	+	+	+	+	Сподобалися всі нетрадиційні техніки малювання. З зацікавленістю очікувала заняття та активно вела бесіди з приводу виконаної роботи.
10	Кирило Ш.	-	-	+	+	Не активно поведився на занятті. Нажаль не одразу сприйняв мотивацію для створення малюнку, тому перші заняття та техніку залишили негативний відбиток у враженні дитини від малювання. Але на подальших заняттях активно брав участь виконання малюнків у техніці штампування та пластилінографії.

11	Кіра Т.	+	+	+	+	Непосидюча дівчинка. Але під час заняття уважно слухала та виконувала завдання. Сподобалися всі техніки, отримала гарні враження від їх виконання.
12	Лев О.	+	+	+	+	Проявив зацікавленість під час виконання робіт. Був активним під час ознайомлення з новим матеріалом та практичним виконанням. Сподобалися усі техніки.
13	Ліза К.	+	-	+	+	З задоволенням виконувала всі роботи. Її роботи стали незвичними та мали свій стиль. Проявила активність та уважність. Не сподобалося монотипія, через те, що випадково забруднила малюнок, але виправила це, обігравши під деталь малюнку. Все одно, техніка не сподобалася.
14	Макар М.	-	+	-	+	Дуже активна дитина. Було складно зорієнтувати увагу на занятті. Не сподобалися техніки – малювання долонями та пластилінографія, через забруднення рук та одягу.
15	Максим С.	+	+	+	+	Сподобалися всі нетрадиційні техніки. З зацікавленістю чекав заняття. Активно поведився на заняттях. Проявив свою уяву та фантазію.

16	Маша Н.	+	+	+	+	Проявила зацікавленість під час виконання робіт. Була активною під час ознайомлення з новим матеріалом та практичним виконанням. Сподобалися усі техніки.
17	Микита С.	+	+	+	+	З відповідальністю поставився до виконання робіт. Перепитував чи все в нього виходить та ставив багато запитань про нетрадиційні техніки малювання. Запам'ятав все, що зробили.
18	Міша Д.	+	+	+	+	Був активним під час ознайомлення з новим матеріалом та практичним виконанням. Сподобалися усі техніки. Проявив свою уяву та фантазію.
19	Настя С.	+	+	-	+	Була зацікавлена процесом створення малюнків за допомогою нетрадиційних технік малювання. Охайно виконувала роботу та прислуховувався до порад. Не сподобалася пластилінографія, через те, що забруднилися руки.
20	Поліна Ш.	+	+	+	+	Проявила зацікавленість та охайність під час створення робіт. Була активною під час ознайомлення з новою інформацією стосовно нетрадиційних технік малювання. Була активною на всіх заняттях.

Таким чином, ми зробили висновок, що основна частина дітей позитивно відреагувала на появу нових технік малювання, проявили свою творчість, фантазію та уяву.

На основі отриманих знань, ми оформили таблицю та перетворили у діаграму, де видно з якими техніками діти впоралися вдаліше та які їм сподобалися, а також вплинули на розвиток творчості та зображувальної діяльності в дітей п'ятого року життя.

Таблиця 2.2.3

«Які техніки сподобалися найбільше»

Техніка	Кількість дітей	Відсоток
Малювання долонями	16	80%
Штампування	19	95%
Монотипія	17	85%
Пластилінографія	18	90%

Діаграма 2.2.1

«Які техніки найбільше сподобалися дітям»



Таким чином, ми бачимо, що нетрадиційна техніка зображувальної діяльності – штампування, найбільше сподобалася та запам'яталася дітям.

Вони впоралися з завданнями та отримали необхідні уміння та навички стосовно цієї техніки. Також дітям запам'ятались техніки пластилінографії та монотипії, вони сподобалися більшості дітей. На останньому місця залишилася така техніка, як малювання долонями, вона вплинула на дітей, але не так яскраво як інші техніки. На нашу думку, це через те, що малювання долонями розповсюджена нетрадиційна техніка, та вже використовувалася дітьми з вихователями, але діти з нею впоралися та отримали необхідні знання стосовно неї.

Ми провели всі заплановані бесіди та заняття та надали дітям необхідну інформацію стосовно теорії та практики відносно деяких нетрадиційних технік зображувальної діяльності. Яким чином вони вплинули на рівень розвитку зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя ми простежимо у наступному етапі педагогічного дослідження – констатувальному етапі.

2.3. Динаміка розвитку творчості у дітей п'ятого року життя

Виконання перших двох етапів (констатувального та формуального) педагогічного дослідження дало нам змогу перейти до третього, заключного, етапу – контрольного. **Метою** цього етапу є аналіз проведеної роботи та оформлення результатів дослідження.

Контрольний етап педагогічного дослідження тривав протягом листопада 2020 року.

Завданнями контрольного етапу є:

1. Виявити рівень зображувальної діяльності п'ятого року життя, після впровадження нетрадиційних технік малювання.
2. Довести або спростувати припущення висунуте на початку дослідження.

Проводився констатуючий експеримент на базі двох груп – контрольної та експериментальної, для виявлення результатів дослідження з порівнянням впливу нетрадиційних технік малювання на розвиток зображувальної діяльності в дітей п'яти років.

В контрольному етапі педагогічного експерименту ми використали ті ж самі діагностичне методики, що й в констатууючому етапі експерименту.

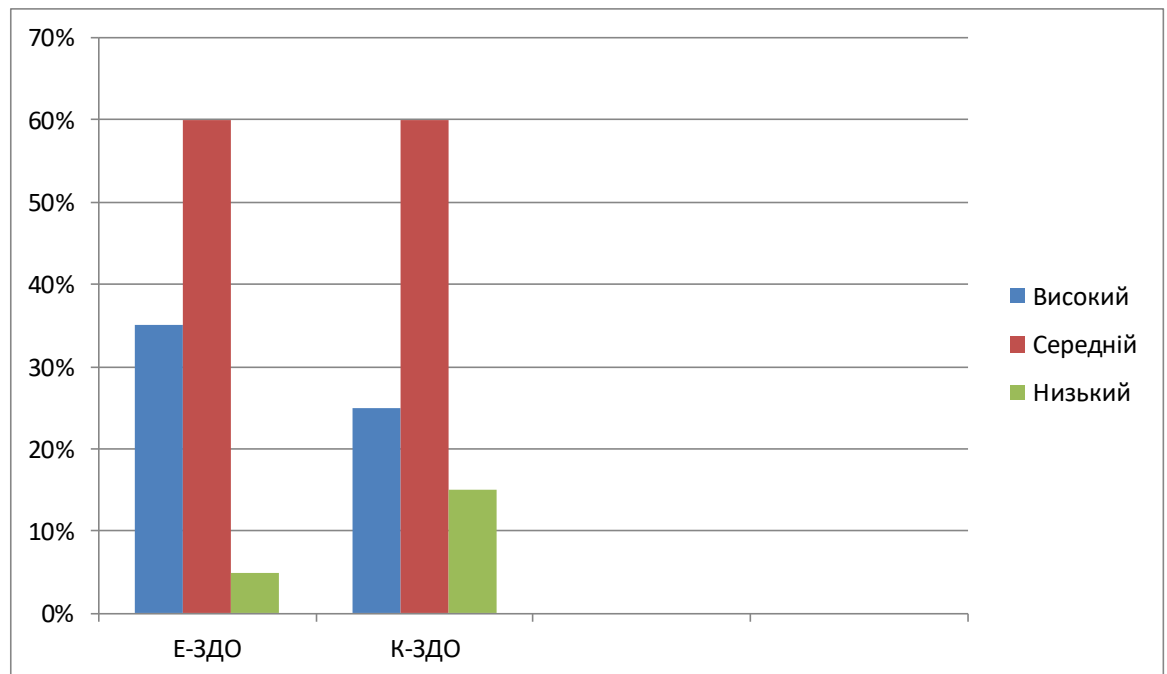
Табл. 2.3.1

**Порівняльні рівні зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя
(за результатами контрольного експерименту)**

Рівні/Експ. Бази	Експериментальна група 20 респондентів	Контрольна група 20 респондентів
Високий	7 особи =35%	5 осіб =25%
Середній	12 осіб = 60%	12 осіб =60%
Низький	1 особи =5%	3 особи =15%

Діаграма 2.3.1

**Рівні зображувальної діяльності дітей п'ятого року життя
(за результатами контрольного експерименту)**



Порівнюючи результати рівнів зображувальної діяльності у дітей з ЕГ, приходимо до висновку, що впровадження нетрадиційних технік зображувальної діяльності сприяло підвищення рівню цієї діяльності у дітей п'яти років. Таким чином, високий рівень на першому етапі був у чотирьох дітей, а на контрольному етапі, кількість дітей збільшилося на три особи.

Також низький рівень зображувальної діяльності зменшився на три дитини, що є показником збільшення кількості дітей у більш високий рівень.

Порівнюючи результати, отримані на констатуючому та контрольному етапі педагогічного досліджу, які були отримані за допомогою діагностичних методик проведених у КГ, приходимо до висновку, що рівні розвитку зображувальної діяльності у дітей п'ятого року життя майже не змінилися. Лише одна дитина перейшла до більш високого рівня, з низького до середнього. Це свідчить, що без додаткових організаційно-педагогічних умов, змін в розвитку зображувальної діяльності у дітей не відбувається.

Проаналізувавши виконану роботу, приходимо до висновку, що використання нетрадиційних технік малювання дошкільників п'яти років сприяє розвитку їх зображувальної діяльності. Навіть за невеликий проміжок часу ми бачимо видимі результати.

На першому етапі нашого дослідження були виділені компоненти зображувальної діяльності – мотиваційно-цінісний, змістовно-когнітивний та дієвий компоненти. Кожне наше заняття чи бесіда опиралися на те, щоб дитина не просто виконувала наші прохання, але й мала мотивацію, отримала нові знання, уміння та навички, а також отримала позитивні емоції від їх виконання та результату.

За допомогою незвичності у використанні та націленості на розвиток в дітей фантазії та уяви, нетрадиційні техніки малювання виконали свою роль у нашому дослідженні та сприяли розвитку зображувальної діяльності у дітей п'яти років.

На початку нашого дослідження було сформульоване припущення, що в закладах дошкільної освіти не використовуються нетрадиційні техніки зображувальної діяльності через відсутність у вихователів достатньої теоретичної бази з цієї теми та небажання долучати дітей до нового. А за допомогою впровадження цих технік та організації процесу зображувальної діяльності з додатковим втручання з боку вихователів процес розвитку

зображувальної діяльності стане ефективніше. Та провівши наше педагогічне дослідження, ми бачимо, що якщо надати необхідну мотивацію та теоретичну базу, як для вихователів, так і дітей, використання нетрадиційних технік малювання позитивно впливає на розвиток зображувальної діяльності дітей п'яти років.

Висновки до Розділу II

Педагогічне дослідження проводилося протягом шести місяців (червень-листопад) на базі закладу дошкільної освіти №150, а саме в групах середнього дошкільного віку №11 та №12. В експерименті брали участь 40 дітей п'яти років, а також чотири вихователя, які працювали в обраних групах.

В експерименті було три етапи – констатувальний, формувальний та контрольний, кожен який мав свої етапи та проміжки часу.

В педагогічному дослідженні були зроблені акценти на такі компоненти розвитку зображувальної діяльності: ціннісно-мотиваційний, змістовно-когнітивний та дієвий. Ціннісно-мотиваційний відповідає за мотивацію дитини до творчості – бажання робити щось нове, вміння організувати свою діяльність, прагнення у самореалізації, захопленість творчістю, генерування ідей, здатність до імпровізації, вміння вислухати критику та самовдосконалюватися. Змістовно-когнітивний компонент – знання дітей про те, які є засоби малювання. Цей компонент націлений на виявлення зацікавленості дитиною зображувальною діяльністю та вміння використовувати теоретичні знання під час практики. Дієвий компонент, має в собі процес прояву творчості та створення нового виробу.

На констатувальному етапі педагогічного дослідження проводилися бесіди з вихователями та анкетування батьків, після яких були впроваджені методики для виявлення рівня сформованості зображувальної діяльності дітей п'яти років, за допомогою яких було виявлено, що в ЕГ в 4 дітей (20%) високий рівень, в 12 (60%) – середній, а в 4 (20%) низький рівень

сформованості зображувальної діяльності. На базі КГ, на першому етапі педагогічного дослідження, було виявлено, що в 5 осіб (25%) – високий рівень, в 11 (55%) – середній, в 4 (20%) – низький рівні зображувальної діяльності.

При цих рівнів наша увага приділялася таким аспектам:

- генерування великою кількістю ідей виконання завдання;
- прагнення вирішення поставленої проблеми;
- оригінальність;
- ініціативність;
- втручання вихователя у процес творчості дитини;
- тощо.

Після отримання результатів констатувального етапу, ми перейшло до формувального. Розпочали його з створення моделі розвитку зображувальної діяльності в дітей п'ятого року життя та розробки перспективно-календарного плану занять з використанням нетрадиційних технік малювання, як засобу розвитку зображувальної діяльності та творчості дітей дошкільників.

Заняття проводилися два рази на тиждень, де ми проводили бесіди стосовно однієї з обраної нетрадиційної техніки образотворчого мистецтва, та на практиці використовували отриману базу знань та створювали новий продукт, який допомагав розвинути уяву та фантазію, що є складовими компонентами творчості, яка є невід'ємною частиною зображувальної діяльності.

Після проведення кожного заняття проводилось опитування дітей, чи сподобалося їм техніка, які емоції вони відчували та які виникли труднощі. На основі опитування було виявлено, що найбільше дітям п'яти років сподобалися техніки штампування та пластилінографія, а малювання долонями та монотипія трохи відставали.

Після завершення формувального експерименту, ми перейшли до заключного етапу – контрольного експерименту. Для його основи ми обрали ті самі методики, що були використані на констатувальному експерименті.

Отримані дані показали, що в ЕГ, рівень розвитку зображувальної діяльності в дітей п'ятого року життя став вище, та дітей з високим рівнем стало на три особи більше, це сім (35%) дітей, середній рівень – 12 (60%), а з низьким рівнем, лише одна дитина (5%), через те, що три дитини піднялися до середнього рівня.

В КГ, в якій не використовувалися нетрадиційні техніки зображувальної діяльності та іншого, додаткового, впливу на розвиток цієї діяльності дітей п'ятого року життя, лише одна дитина піднялася на рівень вище, з низького на середній рівень.

Таким чином, порівнюючи отримані результати з експериментального та контрольного закладу дошкільної освіти, можна зробити висновок, що використання нетрадиційних технік позитивно впливає на розвиток зображувальної діяльності дітей та їх творчості та навіть за невеликий проміжок часу, має результати.

ВИСНОВКИ

Зображувальна діяльність дітей дошкільників характеризується як специфічне пізнання дитиною соціуму, це організоване середовище, що націлюється на надання дитині можливості до урізноманітнення форм комунікації з оточуючим світом, соціумом, дає модель «картини світу». Саме за допомогою цієї діяльності дитина передає свої відчуття за допомогою матеріалів та технік, а також змісту своєї роботи.

В нашому дослідженні робився акцент на розвиток творчості, як результат зображувальної діяльності дітей. Основним засобом цього розвитку ми обрали нетрадиційні техніки малювання, які показали позитивний вплив та гарні результати роботи.

Творчий розвиток дитини в першу чергу формується завдяки зображувальній діяльності. Вона відіграє велике значення для всебічного розвитку дітей. У процесі створення зображення в дитини формуються спостережливість, естетичне сприйняття, художній смак, творчі здібності. Організація художньої діяльності дошкільників є одним із засобів розвитку індивідуальних потенційних можливостей кожної дитини, формування творчих здібностей та їх активності. Сьогодні розвиток креативності як здатності до творчості набуває особливого значення. На думку М. Песоцької вона є базовою якістю особистості, її ядром, центральною характеристикою.

Як зазначається у «Базовому компоненті дошкільної освіти» у змістовій лінії «Світ мистецтва», дитина повинна володіти технічними прийомами та методами роботи різних видів зображувальної діяльності. Дитина має розуміти лінію, колір, композицію, як засіб вираження настрою та стану художнього твору; виражає свої почуття через колористичну гаму, композиційне рішення, ритмічну послідовність, формотворення.

В програмі навчання і виховання дітей від двох до семи років «Дитина» вказано, що в образотворчій діяльності дошкільник може відображати власні почуття, думки, настрої, активно відкривати нові способи реалізації та

прийоми зображення, реалізовувати свої уподобання, інтереси, потреби, накопичувати інформацію про події, явища, навколишній світ тощо.

Традиційно, в середній групі дитячого навчального закладу малюють кольоровими олівцями та фарбами. У своїх дослідженнях О. Запорожець, В. Інжестойкова, Т. Комарова, В. Котляр, Г. Підкурмана та інші, визначають такі правила традиційного малювання олівцем. Також існують правила фарбування фарбами.

Діти дуже люблять малювати. Саме в дитячому садку проявляються перші творчі задатки. Але не всі діти впевнені в своїх творчих здібностях, тому їх необхідно стимулювати та залучувати до процесу створення виробу. Щоб цей процес був більш цікавим та ефективним необхідно використовувати не тільки традиційні техніки малювання, а й нетрадиційні.

Нетрадиційні техніки малювання – це процес створення нового виробу мистецтва, за допомогою нетрадиційних засобів, способу нанесення чи матеріалу. Одним із завдань нетрадиційних технік є формування у дошкільників емоційно-оцінювального ставлення до творчих проявів. Тобто використання різноманітних нетрадиційних технік допомагає дитині не тільки отримати нову роботу, але й позитивні емоції від її створення та кінцевого результату. Дитина оцінює що було необхідно для цієї роботи, які матеріали використовувалися та яким чином. Це впливає на творчий розвиток дітей, їх здібності та розвиток креативності.

Серед розповсюджених нетрадиційних технік малювання виділяють такі: ляпкографія, штампування, монотопія, малювання пір'ям, рельєфне малювання, пуантилізм, метод набризгу, малювання квачиком, кляксографія, акватипія та інші. Діти малюють не лише пензлями, олівцями, а також пальчиками, долоньками, кулачками, губкою, зубною щіточкою, пір'ям, а крім того й штампують – тичком, зібганим папером, листям дерев, губкою. Маленькі художники використовують у своїй творчості окрім звичайних рельєфні фарби, крупи та малюють на яєчній шкарлупі. Виконання

нетрадиційних технік пов'язане з використанням різноманітного матеріалу: сіль, клей, мильні кульки, пальчикові фарби, природний, штучний та покидьковий матеріал, воскові олівці, підошва взуття та багато іншого.

Нетрадиційна техніка зображення сприяє розвитку у дитини: дрібної моторики рук і тактильного сприйняття; просторового орієнтування на аркуші паперу, окоміру і зорового сприйняття; уваги й посидючості; образотворчих навичок і вмінь, спостережливості, естетичного сприйняття, емоційної чуйності. Використовувати один і той самий матеріал, але за різними техніками стимулює в дітей розвиток креативності, сприяє творчому розвитку та допомагає у всебічному розвитку.

Вивчена література та інформація щодо зображувальної діяльності дітей та творчості дітей п'ятого року життя, нетрадиційних технік малювання, дала нам змогу перейти до проведення педагогічного дослідження. Він показав, що використані методики та проведення занять з зображувальної діяльності та використання нетрадиційних технік малювання сприятливо впливають на розвиток зображувальної діяльності дітей.

Рівень розвитку цієї діяльності в дітей став вище. Вихователі отримали нові теоретичні та практичні знання з використання нетрадиційних технік малювання, як засіб розвитку творчості в дітей. А діти, проявили свою творчість під час роботи, отримали позитивні емоції, мотивацію для подальшої роботи та відбувся розвиток зображувальної діяльності.

Таким чином, ми доходимо до висновку, що впровадження нетрадиційних технік в зображувальну діяльність позитивно впливає на розвиток творчості в дітей п'яти років та може виступати як її розвитку.

Припущення, яке було сформульоване на початку дослідження підтвердилося та були виконані усі завдання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алиева, Т. Проектирование условий эстетического развития: содержание и формы. Дошкольное воспитание. 1998. №1. с. 84 – 89; №2. С. 76 – 89.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – Київ: Освіта, 2012.
3. Базылев, О. Эмоциональность и выразительность художественного творчества детей. Мир детства и образования: сб. документов международной конференции. Магнитогорск. 2007. С. 233 – 236.
4. Баранова В. Сутність образотворчої діяльності. Наука і освіта. – 2012. – №8. – С. 11–14.
5. Біла І. Психологія дитячої творчості. Київ: Фенікс, 2014. 137 с.
6. Біла, І. Конструювання як засіб розвитку творчості дошкільнят. Дошкільне виховання. 2010. №5. С. 10 – 13.
7. Варкки, Н., Калинина Р. Ребенок в мире творчества. Дошкольное воспитание. 2003. №6. С. 57 – 67.
8. Виды пластилинографии [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://sites.google.com/site/vorsebnyjplastilin1/plastilinoграфия/vidy-plastilinoigrafii>.
9. Волков Н. Восприятие картины. Москва., 1976. 32 с.
10. Волощук І. Науково педагогічні основи формування творчої особистості. Київ: Пед. думка, 1998. 160 с.
11. Выготский Л. Воображение и творчество в детском возрасте: психологический очерк. Москва: Просвещение, 1991. 93 с.
12. Выготский Л. Психология искусства / [Под ред. М. Г. Ярошевского] / Л. С. Выготский. Москва, 1987. 260 с.
13. Гордієнко, С. Квілінгові фантазії до весняних свят. Джміль. 2011. №1. С. 26 – 28.
14. Горошко Н. Образотворча діяльність у дошкільних навчальних закладах: малювання, аплікація. Харків: Ранок, 2007. 224 с.

15. Григорьева Г. Развитие дошкольника в изобразительной деятельности. Москва: Академия, 1999. 344 с.
16. Джафарова О. Нетрадиційні художні техніки у творчому самовираженні молодших школярів. Мистецтво та освіта. 2012. №3. С. 38–43.
17. Доронова Т. Ощущение детей 2 – 4 лет рисованию, лепке, аппликации в игре. – Москва, 1992. 143 с.
18. Дубасенюк О. Методи науково-педагогічного дослідження у загальній системі методологічного становлення молодих дослідників // Нові технології навчання: наук. метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. Київ, 2016. – Вип. 89. – Ч. II. – С. 21-26. (Наукове фахове видання України з педагогіки (Постанова ВАК України № 1-05.8 від 26.01.2011 р.)
19. Дятлова, О. Разноцветные песенки: Творческо-эстетическое развитие дошкольников в процессе изодеятельности. Дошкольное воспитание. вкладыш №7.
20. Инжестойкова, В. Педагогика искусства К.Д. Ушинського в современной практике детского сада. Педагогическое наследие К.Д. Ушинського в практике современного дошкольного воспитания. Одесса. 1998. С. 50 – 52.
21. Казакова Т. Изобразительная деятельность и художественное развитие дошкольников. Москва, 1983. 112 с.
22. Казакова, Т. Развивайте у дошкольников творчество: конспекты занятий рисованием, лепкой, аппликацией. Москва: Просвещение, 1985. 192 с. : ил.
23. Карпинская Н. Художественное слово в воспитании детей. Москва, 1972.
24. Кириченко, Н. Виховує мистецтво. Дошкільне виховання. 1996. №5. С. 6 – 7.

25. Кожаринова, А. Художественно-творческая деятельность дошкольников на занятиях лепкой в системе дополнительного образования. Мир детства и образование: сб. документов международной конференции. Магнитогорск. 2007. С. 247 – 249.
26. Козак Н. Формування творчості дошкільників засобом образотворчого мистецтва [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: fro.udpu.org.ua > Kozak.
27. Комарова Т. Методика обучения изобразительной деятельности и конструированию [учеб. пособие для учащихся пед. уч.–щ по спец. Дошкольное образование, под ред. Т. С. Комаровой]. Москва: Просвещение, 1991. 256 с.
28. Комарова Т. Эстетическая развивающая среда в ДОУ: учеб. метод, пособие [Текст]. Москва: Педагогическое общество России, 2007. С. 128.
29. Кононко О. Дитяча креативність крізь призму Базової програми «Я у Світі». Дошкільне виховання. 2008. №7. С. 3-7.
30. Короп В. Пластилінографія - це корисно, цікаво, сучасно! [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://naurok.com.ua/plastilinografiya-ce-korisno-cikavo-suchasno-80164.html>.
31. Котляр В. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей. Навчальний посібник. Київ: Кондор, 2006. 200 с.
32. Крайг Г. Психология развития. [под ред. А. А. Алексеева]. Санкт-Петербург: Издательство «Питер», 2000. 992 с.
33. Краснова, С., Рогаткина Т. Чудесные превращения воздушных шаров, или секреты самих легких декораций. Дошкольное воспитание. 2004. №3. С. 38 – 40.
34. Кузьмина О. Ручной труд в ДОУ. Использование нетрадиционной техники [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу:

<http://www.maam.ru/detskijsad/metodicheskaja-razrabotka-ruchnoi-trud-v-dou-ispolzovanie-netradicionoi-tehniki.html>

35. Курилко О. Використання нетрадиційних технік зображувальної діяльності у формуванні творчих здібностей дітей дошкільного віку: творча майстерня для вихователів. Дошкільний навчальний заклад. 2010. №6. С. 25- 32.
36. Леонтьев А. Деятельность. Сознание. Личность. Москва: Политиздат, 1975. 304 с.
37. Литвинова, Н. «Море» у пляшці: [Саморобки з пляшок]. Дошкільне виховання. 2005. №12. С. 21.
38. Луканова Г. Изобразительное искусство: (Фрагмент программы художественного образования и эстетического воспитания). Дошкольное воспитание. 2005. №2. С. 26 – 31.
39. Люблинская А. Очерки психического развития ребенка. Москва: Издательства АПН РСФСР, 1959. 361 с.
40. Ляшка Г. Монотипія. Застосування монотипії в роботі з дітьми дошкільного віку [Електронний ресурс]. 2014. Режим доступу до ресурсу: <http://ped-kopilka.com.ua/obuchenie-malyshei/uroki-risovanija/monotipija-v-detskom-sadu.html>.
41. Мелешко, А. Картины из соленого теста. Дошкольное воспитание. 2010. №2. С. 127 – 128.
42. Методологія науково-педагогічних досліджень: Підручник. Рівне: Волинські обереги, 2013. 360 с.
43. Монотипія. Техніка монотипії [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://studfile.net/preview/5721008/page:15/>.
44. Мухина В. Изобразительная деятельность ребенка как форма усвоения социального опыта. Москва, 1981. 265 с.
45. Новоселецька І. Актуальність розвитку художньо-творчих здібностей дітей п'ятого року життя в початкових мистецьких навчальних закладах

- [Електронний ресурс]. 2017. Режим доступу до ресурсу: [http://asp.kyumu.edu.ua/v/01\(6\)/19.pdf](http://asp.kyumu.edu.ua/v/01(6)/19.pdf).
- 46.Павелків Р. Дитяча психологія. Навч. посіб. – Київ: Академ-видав, 2008. 432 с.
- 47.Пахальчук Н. Місточок до прекрасного. Збагачення естетичного досвіду старших дошкільників засобами мистецтва. Дошкільне виховання. 2011. №5. С. 18–19.
- 48.Пацукевич, Т. Художнє середовище – основа розвитку. Дошкільне виховання. 2009. №8. С. 32 – 34.
- 49.Песоцька М. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку через використання нетрадиційних технік образотворчої діяльності [Електронний ресурс]. 2018. Режим доступу до ресурсу: <https://vseosvita.ua/library/rozvitok-tvorcih-zdibnostej-ditej-doskilnogo-vidu-cerez-vikoristanna-netradicijnih-tehnik-zobrazuvalnoi-dialnosti-118712.html>
- 50.Половіна О. Пейзажний живопис: від милування природою до її усвідомленого поцінування. Дошкільне виховання. 2016. №11. С. 4-8.
- 51.Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція) У 2с. Ч. II. Від трьох до шести (семи) років. Аксьонова О.П., Аніщук А.М., Артемова Л.В. [та он]; наук. Кер. О.Л. Кононко. – Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. 452 С.
-
- 52.Рогаткина, Т. Колокольчик: [Поделки из цветной бумаги и пластиковых бутылок]. Дошкольное воспитание. 2005. №11. С. 31 –34.
- 53.Розвиток творчих здібностей у дітей дошкільного віку [Електронний ресурс]. 2012. Режим доступу до ресурсу: <https://www.freepapers.ru/18/rozvitok-tvorcih-zdbnogstej-u-ditej/191793.1151060.list1.html>.

54. Рыбалко Е. О проявлении способностей у детей в дошкольном возрасте Проблемы способностей. М. 1962. 73 - 79 С.
55. Сірченко, Л. Матеріали та обладнання для образотворчості: Вимоги і парадигми. Дошкільне виховання. 2005. №5. С. 8.
56. Соломенникова, О. «Радость творчества»: народное искусство в работе с дошкольниками. 2005. №1. С. 49 – 52.
57. Соломенникова, О. О некоторых парциальных программах по художественно-творческому развитию дошкольников. 2004. №2. С. 9 – 18.
58. Суханова Н. Развитие творческого воображения дошкольников через нетрадиционные приемы рисования [Электронный ресурс]. Режим доступа: www.festival.1september.ru
59. Сухомлинський В. Елементи творчості в діяльності молодших школярів. Вибрані твори: в 5 т. Т.1– Київ: Рад. школа, 1977. С. 273–278.
60. Сухорукова Г. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі. [підручник, під ред. Г. В. Сухорукової]. Київ: Видавничий дім слово «Слово», 2010. 376 с.
61. Сухорукова Г., Голотова Н., Дронова О., Янцур Л. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: підручник за заг. ред. Г. В. Сухорукової. Київ: Видавничий дім "Слово", 2010. 376 с.
62. Тарасенко, Г. Щоб серце відгукнулось на красу: Середовищний підхід до організації освітнього процесу. Дошкільне виховання. 2015. №6. С. 10 – 15.
63. Фокина Т, Хитрова В. Программа художественно-эстетического развития дошкольников. Дошкольное воспитание. 1998. №1. С. 35 – 38.
64. Художньо-технічні особливості малювання з використанням техніки монотипія [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://naurok.com.ua/hudozhno-tehnichni-osoblivosti-malyuvannya-z-vikoristannyam-tehniki-monotipiya-123063.html>.

- 65.Цехмістер О., Голік Л., Морозова С. Поліхудожній розвиток змалку. Дошкільне виховання. 2006. №4. С.12 – 13.
- 66.Чистяков П. Письма, записные книжки, воспоминания. 1832 – 1919. Москва: Искусство, 1982. 594 с.
- 67.Шаваран, Г. Круглі сліди: [Оригінальна техніка образотворчості]. Джміль. 2005. №3. С. 12 – 13.
- 68.Шевчук, Н. Експериментуємо разом: Організація роботи гуртка з образотворчою діяльністю із застосуванням нетрадиційних технік зображення. Палітра педагога. 2010. №3. С. 23 – 31.
- 69.Шульга Л. Барвіста радість. Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД., 2012. 328 с.
- 70.Шульга Л. До духовності через образотворче мистецтво. Дошкільне виховання. 2013. №9. С. 22 – 23.
- 71.Ярыгина, Н. В гостях у лесной феи: Занятие по ручному труду в подготовительной к школе группе. Дошкольное воспитание. 2010. №1. С. 126 – 128.

Додаток А

Анкетування вихователів:

Ця анкета створена для вивчення стану сформованості зображувальної діяльності дітей та знань вихователів про нетрадиційні техніки зображувальної діяльності та навичок їх опанування.

- 1) Яким чином Ви проводите заняття з зображувальної діяльності дітей? (На що робиться нахил в роботі, яка структура заняття, яких занять більше – малювання, аплікація, ліплення, конструювання)
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- 2) Чи вважаєте ви можливим формувати творчі прояви в образотворчій діяльності в дітей
- раннього віку? Так Ні
 - дошкільного віку? Так Н
- 3) Чи передбачено програмою виховання та навчання дітей використання нетрадиційних технік під час занять з зображувальної діяльності?
- Так
 - Ні
- 4) Чи знають діти про нетрадиційні техніки малювання?
- Так
 - Ні
- 5) Чи використовуєте Ви такі техніки під час занять з зображувальної діяльності?
- Так
 - Ні
- 6) Чи проявляють інтерес діти до такої діяльності?
- Так
 - Ні
- 7) Чи у всіх наявні навички створення виробу за допомогою нетрадиційних технік?
- Так
 - Майже у всіх
 - Ні в кого

Анкетування батьків.

Ця анкета створена для вивчення наявності в дітей навичок використання нетрадиційних технік зображувальної діяльності.

Необхідну відповідь підкресліть.

Ім'я дитини: _____

1) Чи малює Ваша дитина вдома?

- Так
- Ні

2) Як часто Ваша дитина малює, робить аплікацію вдома?

- Кожен день
- 2 - 3 рази на тиждень
- Рідше

3) Дитина користується будь-якими з наявних матеріалів для малювання, коли сам забажає або по Вашому вирішенню?

- Коли сама забажає
- Коли я дозволяю

4) Чим користується Ваша дитина при малюванні:

- Фарбами
- Олівцями
- Фломастерами

5) Чи використовує дитина в малюванні нетрадиційні способи (пальцем, долонею, іншими предметами)?

- Так
- Ні

6) Чи звертає ви увагу дитини на красу природи в різні пори року?

- Так
- Ні

7) Чи часто дитина просить кого-небудь з членів сім'ї зробити виріб разом з ним?

- Часто
- Іноді
- Ніколи

8) Скільки часу дитина може займатися малюванням?

- 5 хвилин
- 10 - 15 хвилин
- Довше 15 хвилин

9) Тему для малювання ваша дитина вибирає:

- сама
- з вашою допомогою

10) Чи є в оздобленні вашої квартири, кімнати дитини твори образотворчого мистецтва, декоративно-прикладного мистецтва:

- Так
- Ні

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Авторський посібник

Творча Галлявина

Для дітей 4-6 років



Підготувала: Латишева К.Г., ДО/м-19

Маріуполь, 2020



Вітаю, шановні Вихователі та Батьки!

Ви потрапили, до чарівної Галявини, яка Вам пропонує зануритися у світ незвичних дитячих робіт!

А чи любляєте Ви малювати? А діти, яких виховуєте? Я гадаю, що відповідь ми всі знаємо. Звісно, діти дуже люблять малювати, а коли це робиться у незвичній для них техніці, це становиться ще цікавішим та емоційно забарвленим.

Як Ви проводите заняття з малювання у групі? Напевно, більшість робіт виконання саме у традиційній техніці з використання пензлика та олівців. А чи малюєте долоню чи пальчиками? А можливо ватними палицями? Чи картоплею? Або сіллю?



Існує дуже багато варіантів використання нетрадиційних технік зображувальної діяльності. Ця діяльність розвиває в дітях творчість, а вона, як ми знаємо, розвиває здібності дітей та допомагає розкритися таланту.

Саме нетрадиційні техніки стають новим, цікавим внеском в зображувальну діяльність та роблять її цікавішою.

Нетрадиційні техніки дають можливість відійти від стереотипів, надати дитині максимальну свободу в її образотворенні. Вони досить прості в технічному плані, тому діти легко їх



засвоюють і отримують задоволення від результатів. Також такі техніки дають дітям унікальні можливості для експериментування, пошуків образів, сміливих втілень на папері незвичайних фантазій, вражень та думок.



Печатки від картоплі



Малювання нитками

Загалом, існують такі **нетрадиційні техніки малювання**: відбиток печатками від картоплі; тампонування; свічка і акварель; друк за трафаретом; малювання

пластиліном; набризк; скочування паперу; малювання зубочистками; монотопія; малювання нитками;



Монотопія

кляксографія звичайна; кляксографія з трубочкою; малювання по-сирої; малювання манкою; малювання сіллю тощо.

Ці роботи можна використовувати 1 чи 2 рази на місяць.

Метою посібника є презентація вихователям варіантів робіт з використанням нетрадиційних технік, які можна використовувати у своїй роботі з дошкільниками середньої та старшої групи.

Серед завдань можна виокремити:

- ознайомлення вихователів з нетрадиційними техніками малювання;
- надання зразків для наслідування;
- натхнення для створення робіт за своїм задумом.

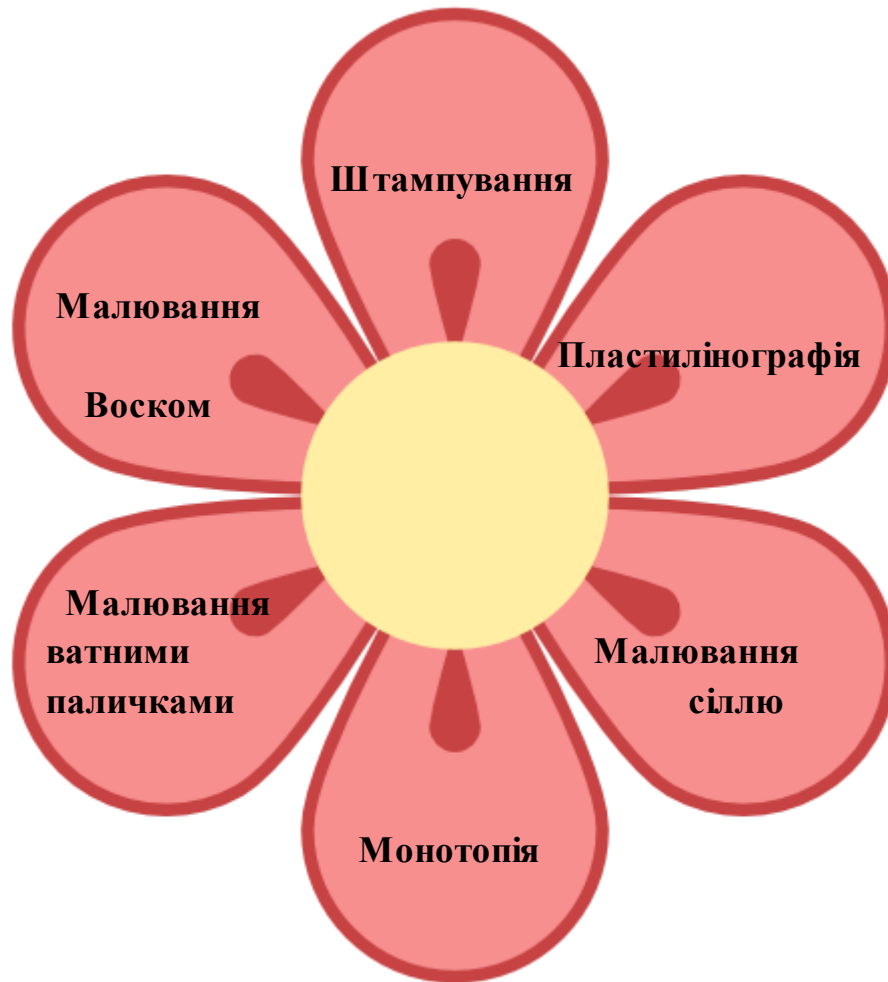


У посібнику представлені зразки робіт, а не остаточний варіант, тому я бажаю Вам, щоб до Вас прийшло натхнення, та Ви проявили свою творчість та креативність!

Бажаю вам творчості та натхнення, цікавих робіт!



На Творчій Галявині Ви зустрінете такі види нетрадиційної техніки
малювання:



№ 1. «Чарівні квітки»

Мета: розвиток творчої уяви, фантазії, дрібної моторики рук.

Вид нетрадиційної техніки: штампування.

Матеріал: об'ємна квітка, фарби, пензлик, папір.

Попередня робота: для об'ємної квітки необхідна стрічка голка чи клей-пістолет.

Хід створення роботи після того, як квітка буде готовою:

1. Вихователь розповідає дітям невеличку історію про квітку.

«Жила собі квітка. Вона була гарного кольору, але одного разу вона прийшла на поле, на якому не було жодної квіточки, сюди не приходили люди, та поле



Матеріал

роботи



Зразок готової роботи

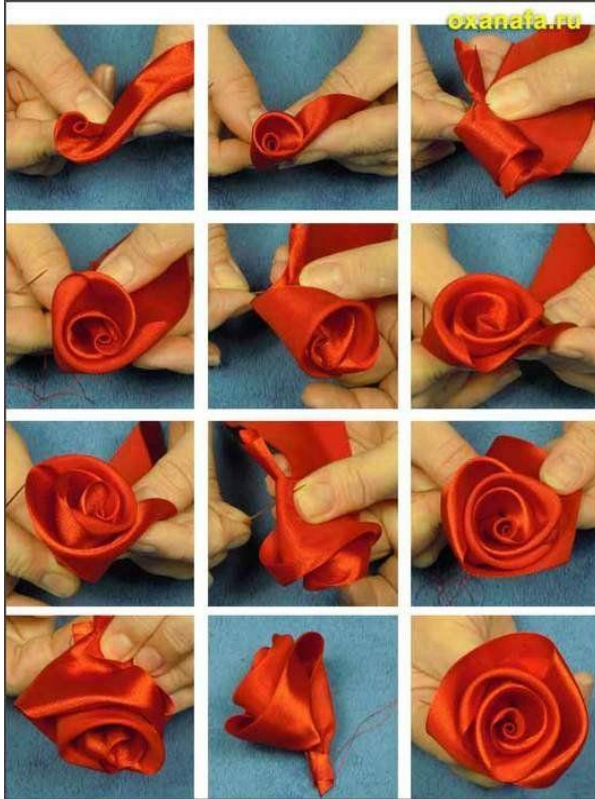
сумувало. Довго спостерігала квітка за полем та й вирішила допомогти, посадити там квіти. Але для цього їй було необхідно багато кольорів, а в неї був лише один. Вона в'язала фарбу, розмалювала себе та стала робити відбитки на землі і таким чином все поле стало різнокольоровим та усіяно

квітами. Після цього на це поле стало ходити дуже багато людей, вони там спілкувалися, проводили багато часу, а поле стало гарно себе почувати, відчувати себе необхідним та було дуже вдячне квітці за її допомогу, тому запропонувало і їй залишитися з ним. І стала квітка найгарнішою на цьому полі.»

2. Створення картини.

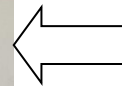
Для цього вихователь роздає дітям квіточки та фарби. Фарбуючи квітку різними кольорами діти залишають відбитки на папері, а після проводять пензлем зелені лінії створюючи листки квітам.

Процес створення квітки



Створення роботи «Чарівні квітки» у

малюнках:



№ 2 «Магічний ліс»

Мета: розкрити творчий потенціал дитини, спонукати до мисленнєвої активності.

Вид нетрадиційної техніки: техніка малювання воском.



Матеріал

Матеріал: воскові олівці чи свічка, акварельні фарби, папір, вода.

Попередня робота: восковими олівцями чи свічками намалювати дерева, квіточки, сонце, траву тощо, все, що нагадує ліс. Це може зробити як вихователь так і самі діти.

Хід створення роботи:

1. Показати дитині готову роботу та провести невелику бесіду, спираючись на неї:
 - що зображено на малюнку?
 - як ви гадаєте, як була зроблена ця робота, що для неї використовувалося?
 - як би ви намалювали цю картину?
 - Розповідь вихователя про техніку малювання воском:

Крім малювання олівцями, фломастерами, фарбами, гуашню існує багато інших художніх та допоміжних матеріалів, які можуть використовуватись в зображувальній діяльності. Одним із таких методів є малювання свічкою.

Віск залишає на папері невиразний слід, немає яскравості, як від звичайних олівців чи фломастерів.

Зразок готової роботи



Така техніка малювання свічкою називається «Сліпим малюванням»: на папір наноситься якийсь малюнок свічкою, потім зверху тонується увесь аркуш аквареллю і на кольоровому тлі проявляється зображення. Для такого виду малювання краще брати розведену водою акварель, то вона прозора.

2. Створення малюнку: вже на готовій базі (намальованому або вихователем, або дитиною) – малюнку воском, нанести акварель, дати просохнути .

3. Розповідь дітей про свій малюнок.



У процесі створення
роботи



Наш малюнок
проявляється



№ 3. «Подарунок для матері»



Зразок готової роботи

Мета: розвиток дрібної моторики рук, розвиток творчості, фантазії, уяви, розвиток почуття форми і сприйняття кольорів

Вид нетрадиційної техніки: пластилінографія.

Матеріал: пластилін, дощечка для пластиліну, ніж для пластиліну, гарбузове насіння.

Хід створення роботи:

- 1) Цю роботу можна робити перед святом «8 березня» чи «День матері».
- 2) Бесіда про ці свята.
- 3) Для початку розігріти ручками пластилін. За допомогою дощечки та ножики зробити з пластиліну горщик, додати до нього ободок, щоб він виглядав об'ємніше. Зробити стебло, листя. В місці де повинна бути розташована квітка (на кінці стебла) зробити товстий шар пластиліну у формі кола. Викласти по колу гарбузове насіння утворюючи пелюстки. І так всі квіти. Саморобка готова.
- 4) Обговорення дітьми створених квіток.



Матеріал

№ 4. Дивовижне дерево.

Мета: розвиток дрібної моторики рук; розвиток уяви, творчості та фантазії.

Вид нетрадиційної техніки: пластилінографія.

Матеріал: шприц, пластилін, тепла вода, папір.

Хід створення роботи:

1) Запропонувати дітям поворожити та зробити магічне дерево з незвичайними квітами.

2) Наповнити шприц пластиліном та положити в теплу воду, для того, щоб пластилін став податливий до його виходу з шприца.

3) Намалювати спочатку стовп, віточки, потім магічні квіти та в кінці траву. Робиться це завдяки тієї «доріжки» яка виходить з шприца.

4) Коли робота буде готовою, спитати дітей, чому їх дерево є магічним, та яку магію вони використовували.



Матеріал



№ 5. «Сонце світить, квіти розквітають»

Мета: розвиток дрібної моторики рук; розвиток почуття форми і сприйняття кольорів; сприяти вихованню художнього смаку

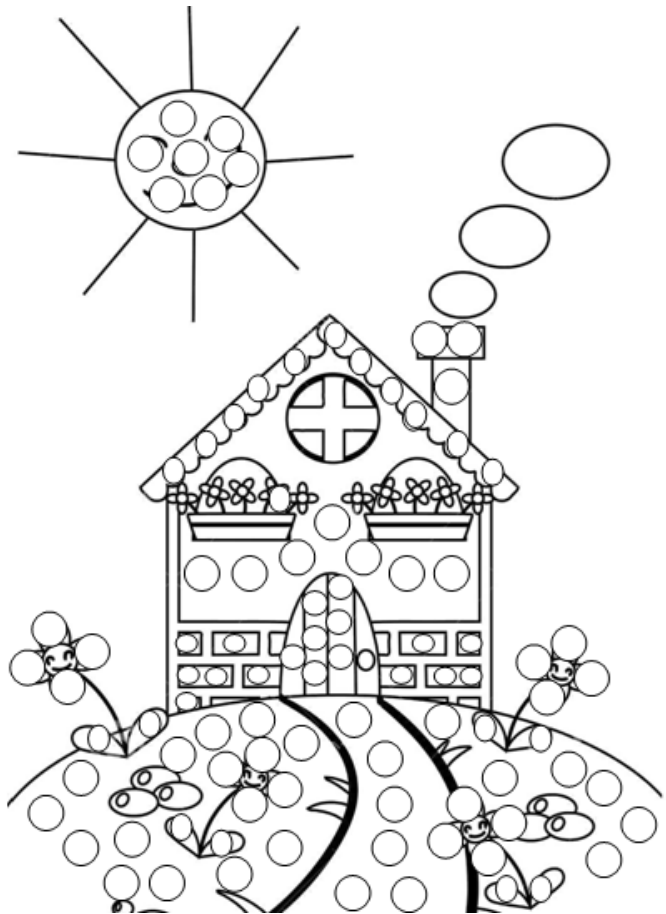
Вид нетрадиційної

техніки: малювання ватними паличками.

Матеріал: розмальовка з точками для розмальовки, ватні палички, фарба.

Хід створення роботи:

- 1) Показ дітям розмальовки. «Подивіться, художник
- 2) намалював картину, але забув її розфарбувати, дайте йому допоможемо».
- 3) Малювання картини за допомогою ватних паличок. Трошки змочити її, набрати фарбу та ставити точки на місці, де розволожені круги.
- 4) Робота готова.



№ 6. Солена квітка.

Мета: розвиток дрібної моторики рук; розвиток самостійності та творчої активності; розвиток почуття форми і сприйняття кольорів.

Вид нетрадиційної техніки: малювання сіллю.

Матеріал: сіль, клей, пензлик, фарби, папір, розмальовка квітки.



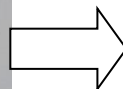
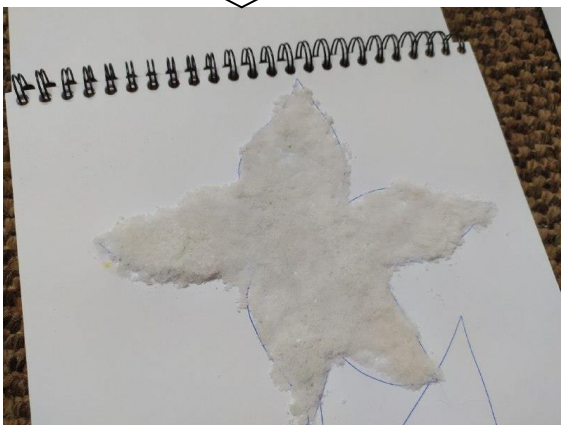
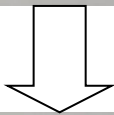
Матеріал

Хід виконання роботи:

1) Підготувати необхідний матеріал та зону для роботи.

2) Невеличкими частинами намазати клеєм розмальовку та посипати сіллю, залишки струсити. Фарбою з невеликою кількістю води пропитати сіль фарбуючи малюнок. Таким чином, наша квітка матиме структуру та різні кольори.

3) Малюнок готовий, дайте йому висохнути.



Зразок готової роботи

№ 7 Дерева близнюки.

Мета: розвиток самостійності та творчої активності; розвиток дрібної моторики рук; пробуджувати фантазію дітей; сприяти вихованню художнього смаку.

Вид нетрадиційної техніки: монотопія.

Матеріал: папір, фарби, вода.

Хід виконання роботи:

1) Скласти лист пополам, щоб бачити де знаходиться середина. До цього міста малювати дерева, квітки, метеликів, все що завгодно, але там де середина, елемент малюнку



Матеріал

У процесі



повинен бути намальований на половину, для того щоб, коли складати лист отримати повноцінний елемент та готову картину з деревами близнюками.

2) Робити це потрібно до того часу, як фарба застигне, тому що так малюнку не вийде, також фарби брати багато, щоб хватило для відбитку.

Дітям необхідно зауважити, що ми малюємо тільки на одній стороні паперу, тільки одне чи декілька дерев до середини листка.

3) Малюнок готов. Дайте висохти та насолоджуйтесь результатом!



Зразок готової роботи

Таким чином, діти під Вашим керівництвом виконали 7 незвичайних картин, всі вони поєднані однією тематикою – квіти та дерева та мають нетрадиційні техніки виконання. Але кожен вихователь може створювати не тільки дерева, та квіти за цими техніками, а й тварин, машини, будинки. Все що забажає Ваша фантазія, чи фантазія Ваших вихованців!

Сподіваюсь, що Вам сподобалося та Ви гарно провели час. А найцікавіше те, що такі роботи можна робити не тільки під час проведення занять, а й у самостійній діяльності.



Пропоную деякі варіанти робіт за запропонованими техніками:



Пластилінографія



Монотопія



Штампування



Нетрадиційні техніки малювання:



Дзеркальна монотипія

Граттаж

Пряма пластилінографія



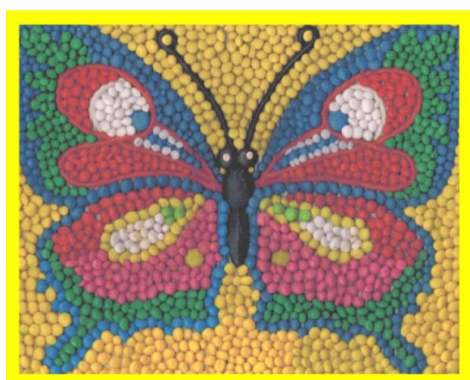
Ниткографія

Модульна пластилінографія

Ниткографія



Контурна пластилінографія



Мозаїчна пластилінографія



Фактурна пластилінографія